

TARTU ÜLIKOOL
Majandusteaduskond

Maksim-Aleksandr Roden

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE
SKANDINAAVIA JA BALTI RIIKIDE NÄITEL

Juhendaja: Eve Parts

Tartu 2025

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Olen koostanud töö iseseisvalt. Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjandusallikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

.....

(Maksim-Aleksandr Roden)

Sisukord

Sissejuhatus.....	4
1. Rahvusliku rikkuse kasvu ja rikkuse jaotumise teooriad	6
1.1 Riigi roll majanduses- rikkuse kasvu ja ebavõrdsuse suhe	6
1.2. Varasemad uuringud Skandinaavia ja Balti riikide majanduspoliitika kohta	7
1.3 Rahvusliku rikkuse kasvu käsitlused	10
2. Skandinaavia ja Balti riikide majanduspoliitika võrdlev analüüs	13
2.1 Andmed ja meetodika	13
2.2. Riigirolli ulatus majanduses	15
2.3. Maksutulu ja kulude iseloom	22
2.4. Eelarve poliitika ja riigivõlg	29
Kokkuvõte.....	41
Viidatud allikad.....	43
Summary.....	52

Sissejuhatus

Skandinaavia riigid on enamuse poolt peetud ühtedeks parimateks riikideks maailmas, kui mitte kõige paremateks (The Economist, 2013). Skandinaavia riigid on tuntud kõrge elatustaseme, kõrge SKP elaniku kohta ja kõrge inimarengu indeksi näitajate, kõrge keskmise sissetuleku peale maksude, kõrge ostujõu ja egalitaarse ühiskonna poolest (World Happiness Report, 2020). Skandinaavia riikide edu on oodatavalt loonud paljude seas arvamust, et antud riigid on need, millest tuleb võtta eeskujuga (Collins, 2016; Iacono, 2018). Balti riigid, taastanud oma iseseisvust pidid enda ümberehitamiseks kasutama edukate riikide teadmisi ja kogemust ning tänu geograafilisele lähedusele populaarseks eeskujuks on saanud Skandinaavia riigid (ERR, 2022). Märkimisväärne on ka asjaolu, et Soome on saanud iseseisvaks riigiks samal ajal kui Balti riigid ning jõudis vähem kui sajandiga saada võrdseks Skandinaavia riikidega, mis on omanud pika ja mitmekesist ajalugu ja erinevatel perioodidel avaldanud mõju kogu Euroopale. Antud fakt veelgi aitab mõista soovi Baltikumis elavatel inimestel sarnaneda Skandinaavia riikidega. Võib tunduda, et Skandinaavia kogemus on teekond kiire rahvusliku rikkuse kasvuni. Tihti peale Skandinaavia edu seostatakse riigipoolse aktiivse sekkumisega majandusse ning inimeste abistamisega ja rikkuse jaotamisega heaoluriigi poliitikate näol (Nordic Health and Welfare Statistics, 2024).

Põhjamaad aga 13 aasta jooksul perioodil 2007-2019 ei omanud märkimisväärset rikkuse kasvu. Rootsil SKP elaniku kohta on antud perioodil langenud 3,3% võrra, Soomel kasvanud 0,3%, Taanil kasvanud 1,9%, Islandil langenud 1,5% ning Norral langenud 10,6% võrra. Balti riigid on aga näidanud paremaid tulemusi samal perioodil. Eesti SKP elaniku kohta on kasvanud 40,8%, Läti 26,7% ja Leedu 59,7% võrra. USA, Singapuri ja Šveitsi SKP elaniku kohta näitajad on kasvanud vastavalt 36,4%, 67,6% ja 29,4% vaatamata sellele, et 2007.aastal nende rikkuse tasemed olid sarnased põhjamaadega. (World Bank Group, 2024) Sellest lähtuvalt jääb küsitavaks, kas põhjamaade rikkuse kasvu seisakut on põhjustanud faktorid, mida ei saa mõjutada majanduspoliitiliste otsustega.

Põhjamaade majanduse seisakut ei saa selgitada üksnes ülemäärase riikliku sekkumisega. Majandusliku vabaduse indeksi järgi (index of economic freedom), mis hindab riigi seaduse ülemuslikkuse, riigikontrolli laiulatust, regulatsioonide efektiivsust ja ligipääsetavust

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

kaubandusturgudele, Skandinaavia riikide majandused on ühed vabamatest maailmas (The Heritage Foundation, 2023). Forbes reitingus, mis hindab riikide mugavust äritegemiseks Skandinaavia maad on samuti kõrgetel kohtadel ning Skandinaavia maades miljonäride osakaal kogu elanikkonnast on samuti üks kõrgematest maailmas, eriti Islandis, kus 2022 aastal üle 20% elanikkonnast, omas vara, mille kogu väärtus on üle miljoni USA dollari, mis on kõrgeim näitaja maailmas (Dyvik, 2024; Forbes, 2019).

Arusaamine Skandinaavia maade edust ja eripärast on raskem, kui esipilgul võib tunduda. Antud töö keskmes on süvenemine uuritavate riikide majanduspoliitilistesse otsustesse ja kuidas nad on mõjutanud rikkuse kasvu. Uurimistöö eesmärgiks on selgitada välja, missugune riigi käitumine ning mis poliitikad soosivad ja takistavad rikkuse kasvu, analüüsides ja võrreldes poliitilisi otsusi, mis iseloomustavad tänapäeva Skandinaavia ja Balti riikide majandusi.

Eesmärgini jõudmiseks püstitati töös järgnevad uurimisülesanded:

- Selgitada rahvusliku rikkuse mõistet ja rikkuse kasvu käsitlusi
- Selgitada erinevaid rikkuse kasvu ja ebavõrdsuse suhet käsitlevaid teooriaid
- Viia läbi võrdlev analüüs selgitamaks Skandinaavia ja Balti riikide majanduspoliitilisi ja riigi rolli ulatust
- Esitada omapoolne hinnang majanduspoliitiliste otsuste mõjule rikkuse kasvule

1. Rahvusliku rikkuse kasvu ja rikkuse jaotumise teooriad

1.1 Riigi roll majanduses- rikkuse kasvu ja ebavõrdsuse suhe

Aruteludes selle üle missugune majanduspoliitika tagab kõrgemat heaolu suuremale osale inimestest, peaaegu alati jääb vältimatuks laiem küsimus selle üle kui laiaulatuslik peab olema riigi roll majanduses ehk kui vasakpoolne või parempoolne peab olema majandus.

Antud küsimust kujundasid tugevalt eelmise sajandi majandusteadlased John M. Keynes ja Friedrich Hayek.(Steele, 2001) Hayek usus, et riikliku kontrollita vaba turu süsteem saab kõige paremini hakkama inimeste tegevuste koordineerimisega. Hayek leiab, et turg on aeglaselt ja loomulikult arenenud inimeste majanduslike vahetustest ning igasugune riigi sekkumine nende protsessidesse moonutab inimeste ootusi ja valikuid. Keynes aga pidas kapitalistlikku süsteemi ebastabiilseks ning selgitas, et esinevad perioodid, mil nõudluse tase ei olnud piisav täieliku tööhõive säilitamiseks. Antud probleemi lahendamiseks Keynes-i hinnangul peaks avalik sektor kontrollima majanduse kulude taset ning püüdma saavutama täieliku tööhõivet. Hayek selgitab, et intressimäärasid tuleks võimalikult palju vähendada, et soodustada erainvesteeringuid, tuleks rakendada progressiivset maksusüsteemi sissetulekute suunamiseks jõukatelt madalama sissetulekuga inimestele; Valitsus peaks aktiivselt osalema avalikus investeerimistegevuses, et täiendada erainvesteeringuid, kui see osutub ebapiisavaks vajaliku kulude taseme säilitamiseks.(Wapshott, 2011)

Parempoolsed majanduspoliitikad on suunatud riigipoolse kontrolli ja sekkumise vähendamisele ning vabama ärikeskkonna loomisele ning traditsiooniliselt peetakse, et antud lähenemine soosib kiirema rikkuse kasvu ent seda vähema ühiskondliku võrdsuse arvelt. Vasakpoolsed majanduspoliitikad seisavad riigi laiema pädevuse, aktiivse sekkumise ning majandussubjektide toetamise eest pürgides seega suuremat ühiskondliku võrdsust, kuid tihti peale arvatakse, et sellega ohverdatakse rikkuse kasvu ja majandusliku arengu kiirust. Sellega kaasneb levinud seisukoht, et võrdsus ja kasv on omavahel antagonistlikus suhtes. Sellest tingitult langetades poliitilisi otsuseid tuleb alati valida, kas prioritseerida kasvu või võrdsust või üritada saavutada tasakaalu.(Tutor2u Limited, 2024) Ökonomist Charles Wolf leiab, et majanduskasvu ja ebavõrdsuse vahel on vältimatu positiivne seos, selgitades, et tänapäeva arenenud majandustes on

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

tehnoloogiliste innovatsioonidel otsustav roll majanduskasvu edendamisel. Sellest lähtuvalt innovatsioonidest saadud tohutu kasu loob tugeva kalde sissetulekute ja jõukuse ebavõrdsuse suurenemise suunas.(Wolf, 2015) Täiuslikuma selgitust kasvu ja ebavõrdsuse suhe kohta on andnud Simon Kuznets. Kuznets selgitas, et areneva riigi majanduskasvu algstaadiumitel, kaasneb järsk tööstuse ja linnanduse areng, mis tekitab suurt rikkuselõhet. Ühel hetkel kui majanduslikud muutused on jõustunud, industrialiseerimisest tingitud üleüldine rikkuse kasv hakkab jagunema võrdsemalt inimeste vahel ning rikkuse ebavõrdsus hakkab langema.(Kuznets, 1955). GINI koefitsiendi näitaja järgi kõige ebavõrdsemateks riikideks on hinnatud Lõuna-Aafrika, Namiibia, Suriname ja Zambia (World Bank Group, 2025). Antud riigid SKP elaniku kohta reitingus on püstitatud vastavalt 92.- 108.- 86. ja 147.kohale (Worldometer, 2025). See näitab, et ebavõrdsed ühiskonnad ei ole jõukad ning antud riigid ei ole veel jõudnud arengu pöördepunkti, millest alates riikide rikkus hakkab võrdsemalt jaotuma.

Arthur M. Okun raamatus *Equality and Efficiency: The Big Tradeoff*, kirjeldab, et liigne ebavõrdsuse vähendamine riiklike poliitikate kaudu vähendab tööstimuleid ja innovatsiooni. Okun samuti toob välja, et paljud poliitikad, mis on suunatud tulude jaotamisele nõuavad omaette administratiivkulusid, mille tõttu ühiskond tervikuna kaotab üldist rikkust, võrreldes antud olukorda lekkiva ämbriga („leaky bucket“). Okun toob lisaks välja, et tugevalt ebavõrdne ühiskond samuti takistab majandusliku efektiivsust, sellepärast tema hinnangul majanduspoliitilised otsused peavad olema suunatud optimaalse ebavõrdsuse taseme saavutamisele, mis tagab võimalikult efektiivsema majandusliku arengut.(Okun, 2010)

1.2. Varasemad uuringud Skandinaavia ja Balti riikide majanduspoliitika kohta

Vaadates Skandinaavia maade ajalugu osa majandusteadlasi leiavad, et Skandinaavia riikide esialgset edu on põhjustanud vabaturg ja valitsuste mittesekkumine majandusse. Rootsi majandusteadlane Johan Norberg kirjutab, et 19.sajandi teisel poolel oli Rootsi vaesem kui Kongo ning perioodil aastast 1850 kuni 1950 vaatamata rahvaarvu kahekordistumisele, Imikusuremus langes 15 protsendilt 2 protsendile ja keskmine eluiga tõusis 28 aasta võrra. 1950.aastal Rootsit juba tunti kui riiki, mis on saavutanud suurt võrdsust ühiskonnas, kuid riigi maksud ja avalik sektor olid väiksemad kui mujal Euroopas ja Ameerika Ühendriikides. Norberg kirjutab, et Rootsi väljapääsu vaesusest põhjustasid liberaalsed majandusreformid inspireeritud Anders Chydeniuse filosoofiast, kes kritiseeris tollaegset Rootsi valitsust inimeste majanduslike vabaduste piiramises

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

ja sellest tulenevalt üksnes aristokraatide huvide kaitsmises.(Norberg, 2013) Nima ja Tino Sanandaji samuti leiavad, et heaoluriigi poliitikate laiaulatus ja võrdsem rikkuse jaotus ei ole omavahel seotud ning Skandinaavia maade edukust põhjustas turgude liberaliseerimine luues Põhjamaades suuremat rikkust ja võrdsustades ühiskonda (N. Sanandaji, 2015; T. Sanandaji, 2012).

Axel West Pedersen ja Stein Kuhnle raamatus “The Nordic models in political science: challenged, but still viable?” vaatlevad põhjamaade heaolumudeli iseloomu ja arengut 20. ja 21.sajandi vältel. Põhjamaade mudel selles vormis, millisena seda tunnetakse tänapäeval arenes välja 1930.aastateks. Selleks ajaks olid loodud peamised sotsiaalkindlustusprogrammid, nagu vanaduspensionid ja töötuskindlustused. Järgnevate aastakümnete jooksul Põhjamaade sotsiaalkindlustusi ja sotsiaalteenuseid tugevalt laiendati nii kvalitatiivselt kui kvantitatiivselt, jõudes oma tipp hetke 1980.aastatel, mida hakati nimetama põhjamaade mudeli kuldseks ajastuks. Kuid juba 1990.aastatel põhjamaad puutusid kokku tõsiste majandusraskustega, millega kaasnesid suurenevad töötuse määrad, majanduslangused ja eelarve puudujäägid. Võitlemaks antud probleemidega põhjamaad pidid rakendama võrreldes varasemate perioodidega laiaulatuslike kärpimispoliitikaid sotsiaalkindlustuses. Riikide sotsiaalhüved on läinud vähem lahkemaks ning rohkem on hakatud prioritseerima aktiivset tööturupoliitikat. 21.sajandi perioodil põhjamaad sarnaselt muu arenenud maailmaga kogesid ebavõrdsuse ja vaesuse taseme kasvu.(Pedersen & Kuhnle, 2017)

Balti riikide majandused pärast iseseisvuse taastamist viisid läbi ühed tugevamatest majanduse liberaliseerimisreformide ajaloos, millega kaasnesid ka demokraatlikud ja põhiseaduslikud reformid lääneriikide eeskujul. Baltikumi radikaalsed liberaliseerimisreformid, mis olid õhutatud soovist võimalikult kaugeneda sotsialistlikust võimuperioodist on tugevalt kinnistanud parempoolseid põhimõtteid Balti riikide majandustes, eristades nende riikide majandussüsteeme muust Euroopast. Kõikidest kolmest Balti riikidest Eesti on läinud liberaliseerimise reformidega kõige kaugemale nii majanduses kui ka poliitikas, mis tõid kaasa reformide kõrgema tulemuslikust võrreldes teiste riikidega. (Erixon, 2010) Antud tulemused näitlikustavad, kui tugevalt riikide majandused sõltub poliitilistest otsustest ja reformidest, mis on tehtavad nii praegusel ajal ning mis olid rakendatud varasematel aegadel ning jätnud kaugele ulatuvaid tagajärjesid nendele riikidele. Põhjamaad on laiendanud heaoluriigi poliitikaid kogu

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

20.sajandi teise poole vältel, kuid puutudes kokku majanduslike seisakute ja eelarvede laiaulatuslike puudujääkidega pidid antud poliitikat teatud määral tagasi pöörama ühiskonna võrdsuse arvelt. Baltikum omakorda rakendas lähedasemaid *laissez-faire* põhimõtetele majandusreforme kui mujal Euroopas ja on suutnud saavutada suuremat edu võrreldes teiste postsovetlike riikidega. Ei saa aga öelda, et majanduskasvu nimel on ilmtingimata vaja ohverdada ühiskondliku võrdsust ja vastupidi. Rabiul Islam ja Mark McGillivray enda läbi viidud uuringus on saanud tulemuseks, et ebavõrdsus negatiivselt mõjutab majandusliku kasvu ning ebavõrdsusest avalduvad negatiivsed mõjud majanduslike kasvule on märgatavalt tugevamad kui ebavõrdsusest avalduvad positiivsed mõjud kasvule (Islam & McGillivray, 2020). Lisaks Pedersen ja Kuhnle selgitavad, et täpset ega konsensusliku selgitust selle kohta, mis on põhjamaade mudel ei ole olemas. Nad toovad välja, et põhjamaade eripära on moodustanud kolm peamist faktorid nagu kohalike omavalitsuste suur roll ühiskonna elus ja pädevus, tänu millele langetatakse võimalikult lähemal tasemel inimese jaoks. Teiseks nad toovad välja tugevat universalismi põhimõtet, tänu millele universaalsed sotsiaalsed õigused rakenduvad kogu rahvastikule, mitte ainult teatud grupele või kategooriale. Kolmandaks põhjamaid eristab see, et neil olid ajalooliselt madalad rikkuse tasemete erinevused nii piirkondade kui ka inimeste vahel, seega riigi arengu jooksul ka vaesemad ühiskonna esindajad olid kaasatud poliitilisse ellu. (Pedersen & Kuhnle, 2017) See tekitab küsimuse, et isegi kui heaoluriigi mudelil oli suur roll põhjamaade loomises, kas olid need otseselt rikkuse jaotamisele suunatud. Toodud tööde tulemused näitavad, et analüüsides rahvusliku rikkust ja selle muutust ei sa ignoreerida poliitilist konteksti, ajaloolist pärandit ning poliitikate omadusi. Antud töö üritab süveneda poliitiliste faktoritesse Balti riikide ja põhjamaade vahel ja teha selgeks kuidas nad määravad erinevusi riikide rikkuse ja rikkuse kasvu vahel.

Veronika Kuranova on uurinud Läänemere piirkonna riikide rikkust. Ta on viinud läbi faktoranalüüsi 150 riikide põhjal hindamaks riigi rikkuse kogusummat rahalises väärings-rahvusliku rikkust ja jätkusuutliku säästmist, mis iseloomustab riigi rahvusliku rikkuse iga-aastast muutust. Ta leidis, et on olemas positiivne seos riigi GINI indeksi ehk võrdsema ühiskonna ja rahvusliku rikkuse vahel. (Kuranova, 2012)

Toodud uuringute tulemused näitavad, et mitte ainult rikkuse kasv ja ühiskondlik võrdsus ei ole antagonistlikus suhtes, vaid omavad teatud määral positiivset seost. Kui majanduslikus arengus mahajääv riik puutub kokku kiire rikkuse kasvuga ja sellega kaasneva ebavõrdsuse järsu

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

tõusuga tõenäoliselt teatud etapil kogeb tulude jaotuse võrdsust. Antud töös uuritakse, kas ühiskonna võrdsustamine läbi majanduspoliitiliste otsuste on vajalik rikkuse kasvu edendamiseks või ühiskonna võrdsustamine saabub läbi rikkuse kasvu edendamise.

1.3.Rahvusliku rikkuse kasvu käsitlused

Lisaks erinevatele lähenemistele rikkuse jaotamisele ning rikkuse kasvu või võrdsuse prioritseerimisele, esineb mitu erinevat teooriat selle kohta, mis tegelikult loob rikkust.

Adam Smith oli üks esimestest, kes pani aluse süsteemsele majandusmõttele. Enda peamises teoses *Wealth of Nations* Smith kirjeldab, et rahvusliku rikkust koostavad kogu toodang ja kõik pakutavad teenused riigis (Smith, 1776). Karl Marx selgitab, et loodus on kõikide vahendite ja tööjõu aluseks, seega ka rikkuse aluseks (Marx, 2021). Maailmapank sõnastab rahvusliku rikkust kui toodetud kapitali, inimkapitali, looduskapitali (taastuvat ja mittetaastuvat looduskapitali) ning finantsvarade summat. Erilist tähelepanu pööratakse jätkusuutlikusele hindamaks, kas riikide majanduskasv toimub tänu tootmisbaasi kasvatamise või ammendamise kaudu. (World Bank Group, 2024) Tõenäolisemalt kõige levinumat viisi riigi majanduse ja rikkuse hindamiseks on loonud majandusteadlane Simon Kuznets, kes lõi sisemajanduse kogutoodangu konseptsiooni ja selle mõõtmist (Landefeld, 2000). SKP on kõikide riigis toodetud kaupade ja osutatud teenuste summaarne rahaline turuväärtus teatud ajavahemikul. SKP elaniku kohta võimaldab hinnata kui suures väärtuses keskmiselt üks inimene toodab kaupu ja teenuseid antud ajavahemikul. Kuna antud töö keskendub üksnes üleüldisele riikide rikkusele ehk sellele, kui suurele väärtusele üks inimene toodab kaupu ja teenuseid riigis, SKP elaniku kohta on valitud rahvusliku rikkuse näitajaks.

Klassikalise kasvuteooria järgi hakkab majanduskasv ajaga vähenema rahvaarvu kasvu ja piiratud ressursside tõttu. Rahvaarv kasvab kiiremini kui võime toota hüvesid, mille tõttu rahvuslik rikkus hakkab vähenema. (Corporate Finance Institute, 2025)

Neoklassikalist kasvuteooriat kirjeldab Solow-Swan mudel. Mudeli järgi majanduskasv sõltub tööjõust, kapitalist ja tehnoloogiast. Esialgne kapitali lisamine tööjõu ühiku kohta suurendab toodangut, kui pikaajalist kasvu ei ole olemas, kuna kahaneva tulu seaduse järgi järgnev kapitaliühiku lisamine toob vähemat mõju tootlikuse kasvule kuni kapitali lisamine ainult katab amortisatsioonikulusid, sellega majandus on jõudnud tasakaalu seisundisse (steady-state) ning

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

edaspidine majanduskasv saab toimuda tehnoloogilise innovatsiooni tõttu.(Corporate Finance Institute, 2025)

Keinsliku majandusteooria järgi majanduskasvu loob peamiselt kogunõudlus. Püsiva kasvu saavutamiseks on vajalik pidev tarbimise, investeeringute ja valitsuse kulutuste suurenemine. Teooria põhifookuses on tarbimise stimuleerimine. Keinsliku majandusteooria järgi hinnad on teatud määral jäigad, sellepärast iga kulutuse- tarbimise, investeeringute või valitsuse kulutuste muutmine põhjustab toodangu muutumise. Näiteks kui valitsuse kulutused suurenevad ja kõik teised kulud jäävad muutumatuks, siis toodang suureneb.(Jahan et al., 2014)

Endogeense kasvuteooria järgi majanduskasvu mõjutavad eelkõige endogeensed ehk sisemised tegurid nagu investeeringud inimkapitali, innovatsioonidesse ja inimkapitali. Valitsuse poliitikad saavad tõsta majanduse kasvutempot, kui nad on suunatud vabaturu konkurentsi tugevdamisele või stimuleerivad innovatsiooni.(Corporate Finance Institute, 2025)

Lisaks jõustunud kasvuteooriatele rikkuse kujunemist ja arengut riikide vahel on uurinud 2024.aasta Rootsi Panga auhinna laureaadid majandusteaduses Alfred Nobeli mälestuseks Daron Acemoglu, Simon Johnson ja James A. Robinson. Nad leidsid, et riikide rikkust määravad eelkõige riikides kujunenud institutsioonid. Acemoglu ja Robinson raamatus „Why Nations Fail“ toovad välja kaht tüüpi institutsioone, mida erinevad riigid on arendanud välja. Inklusiivsed institutsioonid üritavad kaasata ühiskondlikusse ellu ja majanduslikke protsessidesse võimalikult suure hulga ühiskonna liikmetest. Inklusiivsed institutsioonid tagavad inimestele võimalust teha valikuid lähtudes nende isiklikest huvidest, nad kaitsevad õigust eraomandile, seaduse ülemuslikkust ja kindlustunnet, et kodanike õigused ja vara jääb ka tulevikus kaitstuks. Ekstraktiivsed institutsioonid omakorda põhinevad ühe ühiskonna osa rikkuse äravõtmisel teise osa kasuks. Riigid, kus prevaleerisid inklusiivsed institutsioonid on suutnud saada märgatavalt rikkamaks tööstusrevolutsiooni perioodil riikidest, kus domineerisid ekstraktiivsed institutsioonid, vaatamata sellele, et riigid ekstraktiivsete institutsioonidega tööstusrevolutsiooni alguses olid rikkamad.(Robinson & Acemoglu, 2012; Royal Swedish Academy of Sciences, 2024)

Kuranova enda töös vaatleb rahvusliku rikkust kui looduskapitali, toodetud kapitali ja immateriaalse kapitali summat rahalises väärtuses ning jätkusuutliku säästmist kui puhassäästmisest lahutatud looduskapitali netokulumit ja liidetud netoinvesteeringud inimkapitali.

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Kuranova on leidnud, et kapitalivormid on veel omakorda kujunenud teatud teguritest. Enda töös ta analüüsis energia ammendumist, loodusvarade kogurenti ning õhu saastatust süsihappegaasiga kui looduskapitali, kogulisandväärtust tegurikuludes ja kapitali kogumahutust kui toodetud kapitali ning avaliku sektori kulutusi haridusele ja tervishoiule, teadus- ja arenduskulutusi ja GINI indeksi kui immateriaalse kapitali kujundavaid tegureid. Töö tulemusteks on saadud, et korrelatsioonanalüüs näitab tugevat seost rahvusliku rikkuse ja pea kõigi vaatluse all olevate tegurite vahel, statistiliselt oluline seos puudub vaid energia ammendumisega. Arenenud riikides moodustab rahvuslikust rikkusest suurima osa immateriaalne kapital, teisele kohale jääb toodetud kapital ja kõige väiksema osakaaluga rahvusliku rikkuse kujunemisel on looduskapital. Kuna inimestest sõltub nii toodetud kapital kui ka looduskapital, Kuranova leidis et nii rahvusliku rikkuse suurendamiseks kui ka riigi jätkusuutliku arengu tagamiseks on kõige olulisem investeerida inimkapitali. Kuranova töö tulemused näitlikustavad kui vähesel määral riikide rikkus sõltub esialgsetest tingimustest (riigi loodusvarad).

Hiljemad rikkuse käsitlused ja uuringud on pidanud eriti vajalikuks vaadata majandust mõjutavaid endogeenseid tegureid. Sellest tulenevalt endogeensete tegurite uurimine jääb väga aktuaalseks ning sellepärast antud töö võtab fookusesse majanduspoliitilisi otsuseid analüüsides kahe piirkonna riikide majandusi.

2. Skandinaavia ja Balti riikide majanduspoliitika võrdlev analüüs

2.1. Andmed ja meetodika

Töös on rahvuslikku rikkuse näitajaks on valitud SKP elaniku kohta (GDP per capita). Analüüsitakse järgnevate näitajate ja poliitikate seost rahvuslikku rikkuse näitajaga:

- Riigiettevõtete ja eraettevõtete panuste osakaalud SKP-sse
- Kogu riigitulu protsendina SKP-st ja maksutulu protsendina SKP-st maksukoormus
- Riiklike kulude iseloom
- Eelarve poliitika- riigi kulutused, võlg ja tasakaal

Andmete kogumiseks kasutatakse erinevaid andmebaase. Peamiste majandusnäitajate ja poliitikate hindamiseks kasutatakse Maailmapanga, OECD riikide, Eurostati ja Rahvusvahelise Valuutafondi andmeid (European Statistical Office, 2025; International Monetary Fund, 2025; Organisation for Economic Co-operation and Development, 2025; World Bank Group, 2025) Põhjalikuma info otsimiseks kasutatakse riiklike statistikaameteid. (Official statistics of Latvia, 2025a; State Data Agency of Lithuania, 2025; Statistics Denmark, 2025b; Statistics Finland, 2025b; Statistics Sweden, 2025; Statistikaamet, 2025c) Eelarve ja finantspoliitika hindamiseks kasutatakse riiklike pankade andmeid. (Danmarks Nationalbank, 2025; Eesti Pank, 2025; Latvijas Banka, 2025; Lietuvos bankas, 2025; Suomen Pankki, 2025; Sveriges Riksbank, 2025).

Analüüsi perioodiks on valitud 2007-2019.aastad. Töös keskendutakse riikide majanduspoliitiliste otsuste võrdlemisel. Antud perioodi iseloomustab võrdlevalt kõrge poliitiline stabiilsus. Balti riigid on selleks hetkeks liitunud Euroopa Liiduga ja läbinud majanduse ümberehitamise perioodi ja sellest tingitud kõige kiirema majanduskasvu enda ajaloos. Periood võimaldab vältida suuri majandust mõjutavaid turuväliseid sündmusi nagu Covid-19 pandeemia ja Vene Föderatsiooni sõjaline sissetung Ukraina Vabariigi territooriumile ning sellega minimiseerida majanduspoliitikast mittesõltuvaid faktoreid.

Töös keskendutakse kolmele Balti ja kolmele Skandinaavia riikidele.

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Skandinaavia: Taani, Rootsi, Soome

Baltikum: Eesti, Läti, Leedu

Esmalt töös analüüsitakse kui suur roll on riigil Skandinaavia ja Baltimaade majandustes ning kas kahe piirkonna vahel esineb märkimisväärset erinevust.

Analüüsitakse detailsemaid erinevusi majanduspoliitikas ja majandust mõjutavates poliitilistes otsustes rakendades MSSD (*Most similar system design*) meetodit. MSSD meetod keskendub võrdlevale analüüsile vaatlemaks sarnaseid juhtumeid, kuid erinevate tulemustega. MSSD meetod võimaldab autoril isoleerida majanduspoliitilisi faktoreid muudest välistest majandust mõjutavatest faktoritest ja selgitada välja kas ja missugel määral poliitlised otsused mõjutavad rikkuse kasvu. MSSD meetodit kasutatakse peamiselt võrdlevas poliitikas, antud töö iseloomu tõttu autor leiab, et MSSD võimaldab kõige paremini võrrelda riikide majanduspoliitikaid. Niimoodi Dana Kutzleb on analüüsinud Tšehhi ja Poola majanduspoliitilisi otsuseid, mis olid rakendatud võitlemaks 2008.aasta finantskriisist tingitud majanduslangusega. (Kutzleb, 2015)

2.2. Riigirolli ulatus majanduses

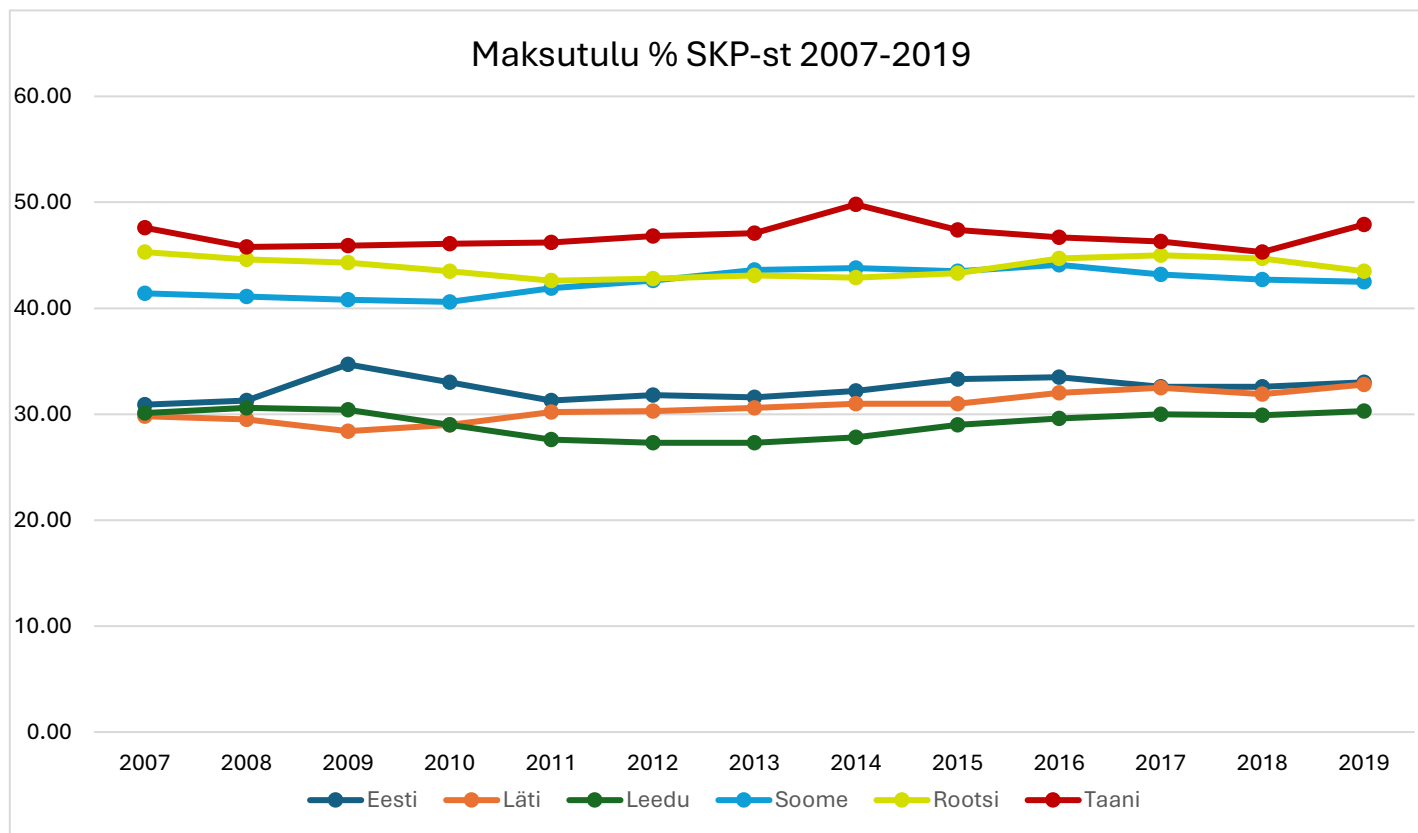
Nii-nimetatud Skandinaavia mudelit tihti peale seostatakse riigi aktiivse sekkumisega majandusse, mille tulemusena nõrgenevad turujõud ning suurem roll majanduses jääb riiklikul otsustusmehhanismil, samal ajal Baltimaid on peetud riikideks, mille majandustes on suurel määral jõustunud neoliberaalsed põhimõtted, mille järgi majanduspoliitiste otsuste puhul kiputakse rohkem eelistama turumehhanismise. Sellest lähtuvalt antud töö esimeseks võrdlusaspektiks on riikliku sekkumise laiaulatus.

Esmalt võrreldakse riikide maksukoormust. Selle jaoks on valitud näitaja, mis selgitab kui suurt osa riigi maksutulu koostab sisemajanduse koguproduktist (maksutulu % SKP-st). Riigi maksutulu hõlmab tulu- ja käibemakse, sotsiaalkindlustusmaks, kaupadele ja teenustele kehtestatud makse, palgamakse, kinnisvara omamise ja võõrandamise ning muid maksu makse. Maksutulu kogusumma protsendina SKP-st näitab, kui suure osa riigi toodangust kogub valitsus maksude kaudu. Seda võib pidada üheks näitajaks selle kohta, kuivõrd valitsus kontrollib majanduse ressursse, vaadeldes kui suur osa eraisikute ja organisatsioonide rahast käib riiklikust mehhanismist läbi. Näitaja käsitleb valitsust tervikuna kõikidel valitsemistasanditel. Näitaja andmed võetakse Euroopa Komisjoni (Eurostat) andmebaasist.

Tabel 1. Riikide maksutulu protsendina SKP-st aastatel 2007-2019, Euroopa Komisjoni statistika (European Statistical Office, 2025)

Maksutulu % SKP-st						
	Eesti	Läti	Leedu	Soome	Rootsi	Taani
2007	30.90	29.80	30.10	41.40	45.30	47.60
2008	31.30	29.50	30.60	41.10	44.60	45.80
2009	34.70	28.40	30.40	40.80	44.30	45.90
2010	33.00	29.00	29.00	40.60	43.50	46.10
2011	31.30	30.20	27.60	41.90	42.60	46.20
2012	31.80	30.30	27.30	42.60	42.80	46.80
2013	31.60	30.60	27.30	43.60	43.10	47.10
2014	32.20	31.00	27.80	43.80	42.90	49.80
2015	33.30	31.00	29.00	43.50	43.30	47.40
2016	33.50	32.00	29.60	44.10	44.70	46.70
2017	32.60	32.50	30.00	43.20	45.00	46.30
2018	32.60	31.90	29.90	42.70	44.70	45.30
2019	33.00	32.80	30.30	42.50	43.50	47.90
Keskmine	32.45	30.69	29.15	42.45	43.87	46.84

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Joonis 1. Riikide maksutulu protsendina SKP-st aastatel 2007-2019, Euroopa Komisjoni statistika (European Statistical Office, 2025; autori koostatud)

Riikide järjestus maksukoormuse järgi kasvavas järjekorras: 1. Leedu, 2. Läti, 3. Eesti, 4. Soome, 5. Rootsi, 6. Taani

Lähtuvalt toodud andmetest on näha, et Põhjamaad maksustavad majandussubjekte märgatavalt rohkem kui Balti riigid. Kõige suurem maksukoormus on Taanil ning kõige väiksem Leedus, Balti riikide seas on maksukoormus kõige suurem Eestil ning Põhjamaade seas maksustatakse kõige vähem Rootsis. Maksutulu protsendina SKP-st on tähtis indikaator riikliku sekkumise hindamiseks, kuid ta ei katta teisi mittemaksustavaid tuluallikaid nagu riigiettevõtete tulu, ressursside müük ja riigilõivud, mis samuti panustavad riigikassasse. Selle tõttu antud näitaja ei anna täieliku pildi riigi rolli laiaulatuses majanduses. Niimoodi selle näitaja järgi Hiina Rahvavabariigi maksukoormus oli alati Balti ja Skandinaavia riikidest, madalam, kuid Hiina riigi roll majanduses on nendest riikidest märgatavalt kõrgem tänu riigiettevõtete laiaulatuslikule panusele. (Zhang, 2019; The Heritage Foundation, 2023; UNU-WIDER, 2025) Sellest lähtuvalt

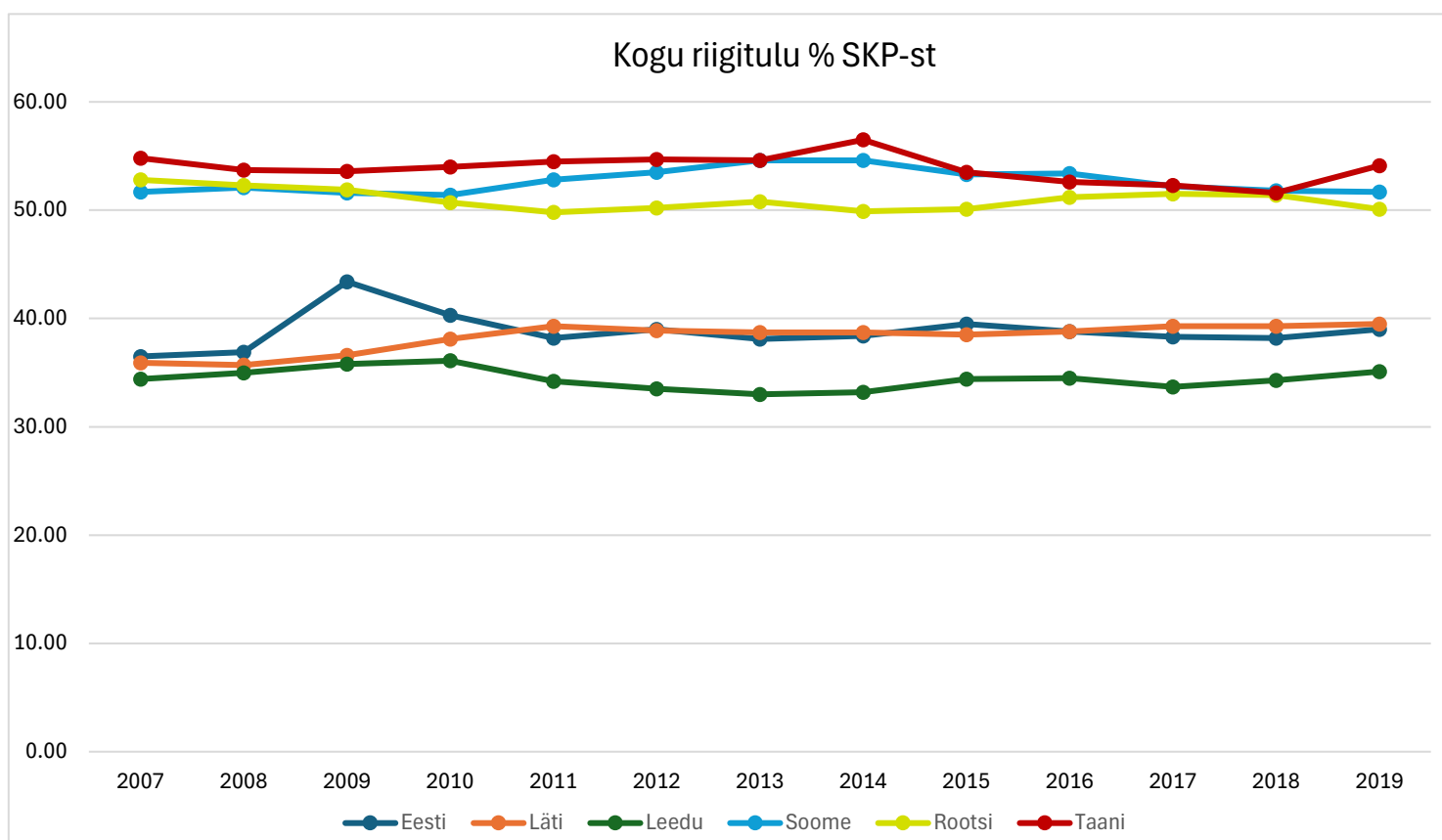
RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

järgnevalt vaadatakse töös ka kogu riigitulu protsendina SKP-st (general government revenue by % of GDP). Antud näitaja annab kõige üldisemat infot selle kohta kui palju riigis ringlevast rahast käib riiklikust mehhanismist läbi. Sarnaselt maksutulu näitajaga töös toetatakse Euroopa Komisjoni poolt toodud statistikale..

Tabel 2. Riikide kogu riigitulu protsendina SKP-st aastatel 2007-2019, Euroopa Komisjoni statistika (European Statistical Office, 2025)

	Eesti	Läti	Leedu	Soome	Rootsi	Taani
2007	36.50	35.90	34.40	51.70	52.8	54.80
2008	36.90	35.70	35.00	52.10	52.3	53.70
2009	43.40	36.60	35.80	51.60	51.9	53.60
2010	40.30	38.10	36.10	51.40	50.7	54.00
2011	38.20	39.30	34.20	52.80	49.8	54.50
2012	39.00	38.90	33.50	53.50	50.2	54.70
2013	38.10	38.70	33.00	54.60	50.8	54.60
2014	38.40	38.70	33.20	54.60	49.9	56.50
2015	39.50	38.50	34.40	53.30	50.1	53.50
2016	38.80	38.80	34.50	53.40	51.2	52.60
2017	38.30	39.30	33.70	52.20	51.5	52.30
2018	38.20	39.30	34.30	51.80	51.4	51.60
2019	39.00	39.50	35.10	51.70	50.1	54.10
Keskmine	38.82	38.25	34.40	52.67	50.98	53.88

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Joonis 2. Riikide kogu riigitulu protsendina SKP-st aastatel 2007-2019, Euroopa Komisjoni statistika (European Statistical Office, 2025)

Riikide järjestus riigitulu osakaalu järgi kasvavas järjekorras: 1. Leedu, 2. Läti, 3. Eesti, 4. Rootsi, 5. Soome, 6. Taani

Kogu riigitulu ja maksutulu osakaalude keskmiste väärtuste vahed

- Eesti- 6,37%
- Läti- 7,8%
- Leedu- 5,25%
- Soome- 10,22%
- Rootsi- 7,11%
- Taani- 7,04%

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Balti ja Skandinaavia riikidel ning mittemaksustava tulu roll on suhteliselt madal ning riigitulu ülekaalukalt moodustab maksudest saadud tulu. Mõlema piirkondade riikidel mittemaksustava tulu osakaal on sarnasel tasemel, eristub ainult Leedu, mille mittemaksustava tulu osakaal koostab umbes 5% SKP-st ja Soome, mille mittemaksustava tulu koostab umbes 10% SKP-st. Selle tõttu on otsustatud uurida riigiettevõtete rolli vaadeldavate riikide majandustes täpsemalt. Töös lähtutakse Euroopa Komisjoni 2016.aasta paberist, mis analüüsis Euroopa Liidu liikmesriikide riigiettevõtete rolli, juhtimist ja efektiivsust. Ettevõtete otsese kontrolli indeks (Direct control over business enterprise index) hindab valitsuste otsest kontrolli ettevõtete otsustusprotsesside üle. (Euroopa Komisjon, 2016) Vaadeldavate riikide järjestus indeksi alusel kasvavas järjekorras on järgnev:

1. Eesti 2. Taani, 3. Läti, 4. Leedu, 5. Rootsi, 6. Soome.

Kõige madalam kontroll on Eestis, mis on ka madalaim näitaja kogu Euroopa Liidus. Kõige kõrgem kontroll on Soomes ja Rootsis, kuid Taanis on kontroll madalam kui Lätis ja Leedus, Taanist madalam kontroll on ainult Rumeenias ja Eestis, samal ajal Soome riigi otsene kontroll ettevõtete üle on Euroopa Liidu kõrgematel, kõrgem on ainult Poolas.

Kuid see kui palju valitsustel on võimalust sekkuda ettevõtete otsustusprotsessidesse ei anna ülevaadet reaalse riigiettevõtete panuse ja rolli kohta. Selle jaoks on vaatluse alla täiendavalt võetud riigiettevõtete turuväärtuse osakaalu SKP-st (market value of central SOEs, % of GDP), tööhõive riigiettevõtetes kogu tööhõivest (employment in central SOEs, % of total employment), valitsuse osalus ettevõtete kapitalis (government's participation in the capital of corporations, % of GDP) näitajad (ligikaudsed väärtused).

Tabel 3. Riigiettevõtete panust hindavad peamised näitajad, (ligikaudsed väärtused), Euroopa Komisjoni 2016.aasta uuringu andmed (Euroopa Komisjon, 2016)

	Riigiettevõtete turuväärtus protsendina SKP-st	Riigiettevõtete tööhõive protsendina kogu tööhõivest	Valitsuse osalus ettevõtete kapitalis protsendina SKP-st
Eesti	25	4	20
Läti	18	9	20
Leedu	18	3	20
Soome	45	9	40
Rootsi	20	4.5	10
Taani	5	1	5

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Riikide järjestus näitajate väärtuste alusel kasvavas järjekorras:

Riigiettevõtete turuväärtus protsendina SKP-st

6. Taani, 5. Läti, 4. Leedu 3. Rootsi 2. Eesti, 1. Soome

Tööhõive riigiettevõtete protsendina kogu tööhõivest

6. Taani 5. Läti 4. Eesti 3. Rootsi 2. Leedu 1. Soome

Valitsuse osalus ettevõtete kapitalis protsendina SKP-st

6. Taani 5. Rootsi 4. Leedu 3. Eesti 2. Läti 1. Soome

Kokkuvõtte riigirolli ulatusest

Andmed näitavad, et riigi maksutulu ja riigi kogutulu osakaalud kogu majandusest on kõrgemad Skandinaavia riikides. Niimoodi Põhjamaades kogu riigitulu koostab umbes pool SKP-st samal ajal jäädes alla 40% Baltikumis. Mittemaksulise tulu roll on kõikidel riikidel sarnasel tasemel koostades umbes 7% SKP-st välja arvatud Soome, mille mittemaksuline tulu moodustab umbes 10% SKP-st ja Leedu, mille mittemaksulise osakaal on umbes 4% SKP-st. Vaadates riikide osakaalude erinevusi võib tekkida mulje, et antud asjaolu ongi Põhjamaade stagnatsiooni ja Balti riikide rikkuse kasvu põhjusteks, kuid tendentside lähem uurimine ei kinnita antud seisukohta. Leedu maksukoormus ja riigitulu osakaalud on vaadeldavate riikide seas kõige madalamad, ta omas ka kõige kiiremat rikkuse kasvu vaadeldaval perioodil. Eesti maksukoormus ja riigitulu osakaalud on kõrgemad kui Lätis, kuid Läti rikkuse kasv oli aeglasem vaadeldaval perioodil. Sarnaselt Skandinaavias, Taani maksukoormus ja riigitulu osakaalud on vaadeldavate riikide seas kõige kõrgemad, kuid tema rikkuse kasv ei olnud kõige aeglasem ning ka esinevad erinevused rikkuse kasvus Skandinaavia riikide vahel on minimaalsed ja piirduvad

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

1-2%-ga. Leedu rikkuse kasv on tõenäoliselt tingitud konvergenstist kuna riik oli vaadelda perioodi alguses kõige madalama rikkuse tasemega.

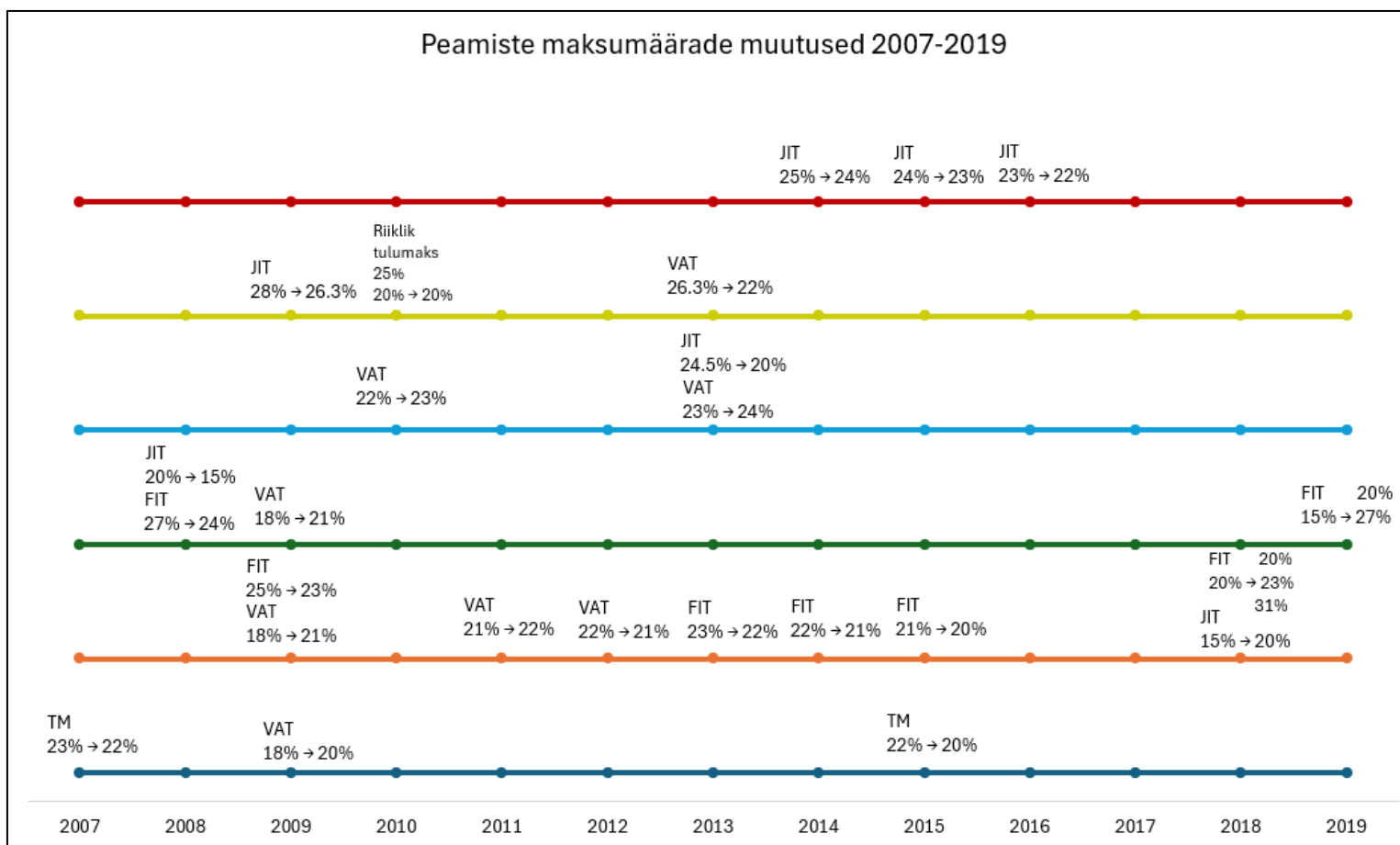
Andmed näitlikustavad, et Põhjamaade ja Baltimaade vahel ei ole kujunenud kahte erinevat lähenemist riigiettevõtete rollile majanduses. Niimoodi Taani demonstreerib madala tööjõu osalust riigiettevõtetes, Taani riigiettevõtete turuväärtuse osakaal SKP-st ja valitsuse osalus ettevõtete kapitalis on vaadeldavate riikide seas madalaim. Läti omakorda demonstreerib suurt riigiettevõtete rolli enda majanduses ning kohati ka Eestis on riigiettevõtete roll üks kõrgematest vaatamata sellele, et otsene kontroll riigiettevõtete üle on Eestis madalaim. Leedu samuti demonstreerib kõrget riigiettevõtete panust majandusse, antud näitaja järgi Leedu ületab Rootsit. Suurim roll riigiettevõtetel on Soomel. Lähtuvalt uuringus toodud tulemustest Soomel on eristuvalt suurem roll mittemaksulisel tulus, mis on tingitud riigiettevõtete kõrgest rollist, mis on kõikide toodud näitajate järgi vaadeldavate riikide seas kõrgeim. Uuringus lisaks pööratakse tähelepanu riigiettevõtete tulemuslikkusele ja nende juhtimise efektiivsuse võttes fookusesse riigiettevõtete tegevuse läbipaistvust ja institutsioonide usaldusvärsust. Leedu valitsus tegi 2010.aastal ülevaade riigiettevõtete kasumlikusest 2009.aastal. Ülevaates selgus, et Leedu riigiettevõtete kasumlikus on madalal tasemel ning riigiettevõtete omakapitali tootlus (return on equity) 2009.aastal koostas ainult 0,1%. Peamisteks probleemideks toodi välja ebapiisavast tegevusalast autonoomia ja läbipaistvust nii töötulemuste raporteerimisel ja juhtkonna värbamisel. Katarzyna Szarzec, Akos Dombi, Piotr Matuszak 2021.aastal uurisid riigiettevõtete mõju majanduskasvule 30 Euroopa riigi näitel ajavahemikus 2010–2016. Uuringu tulemusena autorid leidsid, et riigiettevõtetel on positiivne mõju majanduskasvule kui riigis valitsevad usaldusväärsed institutsioonid ning mitteusaldusväärsete institutsioonide puhul riigiettevõteted kipuvad kahjustama majanduskasvu. Uuringu peamiseks poliitiliseks järelduseks on see, et kui majanduslikud mahajäävad riigid soovivad kaaluda riigiettevõtteid majandusliku järelejätmise vahendina, peavad nad kõigepealt oma institutsioone täiustama. Vastasel juhul riigile kuuluvad ettevõtted on pigem takistuseks kui teerajajaks arenenud riikide elatustaseme saavutamisel. Sellest lähtuvalt võrreldes vaesemaid riike omavahel, saab näha korrelatsiooni väiksema riigiettevõtete osakaalu ja parema majanduskasvu vahel. Arenenud riikide puhul riigiettevõtete osakaal kogu majandusest ei mängi nii suurt rolli, vaid lähenemine nende juhtimisele, mis eelkõige sõltub institutsioonidest. (Szarzec et al., 2021)

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Lähtuvalt saadud andmetest riigi rolli laiaulatus Põhjamaades on kõrgem kui Baltimaades, kuid antud erinevus väljendub üksnes kõrgemas maksukoormuses. Vaadates riigiettevõtete rolli ja riigi sekkumist ettevõtete otsustusprotsessidesse kaht erinevat lähenemist riigiettevõtete rollile ei tekki. Balti riikide ja Skandinaavia riikide vahel esineb sama palju erinevusi kui piirkonna siseselt. Saadud tulemus, näitlikustab, kui tähtis on uurida riikide poolt rakendatavate poliitikate iseloomu ja nende reaalsel käitumist.

2.3. Maksutulu ja kulude iseloom

Eelnev peatükk andis ülevaadet riikide rollide kohta majanduses. Järgnevalt töös vaadeldakse lähemalt riikide maksupoliitikat ja maksudest saadavaid tulusid ning valitsemissektori kulusid. Informatsiooni riikide maksutulu ja valitsemissektori kulude kohta võetakse ametlikest riiklikest statistikametitest.

Joonis 3. Peamiste maksumäärade muutused 2007-2019.aastatel (autori koostatud)

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Eesti

Eesti maksutulud sotsiaalmaks on suur eraldi kategooria ning on peamine riigi maksutulu koostaja. Tähtsusest teisel kohal on Eesti riigi maksutulu jaoks käibemaksult laekuvad tulud, ning kolmandal kohal aastatel 2007-2012 olid erinevad aktsiisid. Alates 2013.aastast tugevalt tõusid füüsilise isiku tulumaksu laekumised. 2012.aastal laekus eelarvesse füüsilise isiku tulumaksust saadud tuluna 266 miljon eurot ning 2013.aastal laekus juba üle miljardi eurot. (Statistikaamet, 2025) Antud muutus oli tingitud 2013.aasta raamatupidamise muutusest, mille tulemusena maksutulu eelarve hakkas sisaldama ka kohalike omavalitsustele laekuvat füüsilise isiku tulumaksu. Lähtuvalt antud faktist ning ka sellest, et muude maksude osakaalud ei kogenud märgatavaid muutusi varasemal perioodil maksude panused riigitulusesse olid sarnasel tasemel ka enne 2013.aastat, kuigi eelarves esmapilgul see ei kajastu. Eestis on tulumaksumäär võrdne füüsilise isiku ja juriidilise isiku jaoks, kuid juriidilise isiku puhul on maksustav ainult jaotatud kasum. 2007.aastal tulumaksumäära langetati 23%-lt 22%-le ning 2008.aastal 21%-le plaaniga jätkata iga-aastast tulumaksu langetamist jõudes 2011.aastal 18%-ni. (Eesti Maksuandjate Liit, 2007; RMP toimetis, 2007) Olukorda muutis aga 2008.aasta kriis, mille tagajärgede võitlemiseks juba 2009.aastal tõsteti käibemaksumäära 18%-lt 20%-ni ning loobuti esialgsest järk-järgulisest tulumaksu langetamise plaanist, kuid tulumaksumäära siiski langetati 20%-ni 2015.aastal. (Eesti Maksuandjate Liit, 2009, 2010, 2015)

Vaadeldaval perioodil kõikide maksude osakaalud püsisid sarnasel tasemel ning Eesti riik üritas hoida maksukoormust konstantsel tasemel vältides maksude märkimisväärset tõstmist ning võimalusel neid langetas, erandiks oli vaid 2009.kriis, mille tulemusena Eesti rakendas kokkuhoiupoliitikat, mille raames valitsus loobus maksude langetamise plaanist ning pidi makse tõstma ning kärpima kulusid.

Läti

Vaadeldava perioodil alguses, aastatel 2007 ja 2008, Läti riigieelarvesse panustas peamiselt tulumaks, teisel kohal oli sotsiaalmaks ning kolmandal kohal käibemaks. 2009.aastast esimesele kohale tõusis sotsiaalmaks, mis oli aga tingitud üldise maksulaekumiste vähenemisega, mis olid tingitud kriisist. Niimoodi maksulaekumiste summa hakkas ületama 2008.aasta näitajat ainult

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

2014.aastal, vaatamata kriisist tingitud maksutõusudele. (Official statistics of Latvia, 2025) 2009.aastal IMF surveel Läti tõstis käibemaksumäära 18%-lt 21%-le, füüsilise isiku tulumaks oli aga langetatud samal aastal 25%-lt 23%-le, juriidilise isiku tulumaks püsis 15%-il.(International Tax Review, 2008; The Baltic Course, 2009) Käibemaksumäär oli uuesti tõstetud 22%-le 2011.aastal, kuid oli langetatud tagasi 21%-le aasta hiljem. 2012.aastal Läti alustas füüsilise isiku tulumaksu järkjärgulise langetamisega- 2013.aastal oli maks langetatud 22%-ni, 2014.aastal 21%-ni ning 2015.aastal 20%-ni.(Šņucins & Kodoliņa-Miglāne, 2015; World Wide Tax, 2025c) 2018.aastal Läti muutis füüsilise isiku tulumaksu astmeliseks. Alla 20 004 eurot aastas teenivatele tulumaks koostab 20%, üle selle ning 78 100 euronit teenivatele on tulumaksumäär 23% ja üle selle teenivatele tulumaksumäär on 31% ning juriidilise isiku tulumaks oli tõstetud 20%-le.(Jurisone & Jirgensone, 2018) Läti sarnaselt Eestiga 2008.kriisi taustal hakkas rakendama kokkuhoiupoliitikat ning tõstma makse, kuid Läti ostustas siiski füüsilise isiku tulumaksu langetada. 2018.aastal aga toimusid maksude tõusud astmelise tulumaksu jõustamise ja juriidilise isiku tulumaksu tõstmise näol.

Leedu

Aastatel 2007 ja 2008 tulumaks ja sotsiaalmaks panustasid võrdsel määral riigieelarvesse, kuni 2009.aastal sotsiaalmaks tugevalt tõusis esile ning sotsiaalmaks moodustas ka edaspidi üle 40% kogu maksutulust. Sarnaselt Eestiga teisele kohale jäi käibemaks ning kolmandaks tulumaks. 2019.aastal tulumaks tõusis esile ning langes sotsiaalmaksu osakaal. (Official Statistics Portal, 2025) Sarnaselt Lätiga osakaalude järsk muutus 2009.aastal oli põhjustatud kriisist tingitud üleüldise maksutulul laekumise vähenemisega ning valitsuspoolsete kulude ja maksude kärpimistega 2008.aastal oli füüsilise isiku tulumaksumäär langetatud 27%-ilt, 24%-ni ning juriidilise isiku tulumaks oli langetatud 20%-ilt 15%-ile.(Lietuvos Respublikos Seimas, 2008) 2009.aastal oli füüsilise isiku tulumaksumäär langetatud 15%-ni. (Euroopa Komisjon, 2014) 2009.aastal tõsteti käibemaksu 18%-lt kuni 21%-ni.(International Monetary Fund, 2010) Maksumäärud püsisid samal tasemel kuni 2019.aasta maksureformini, mille tulemusena füüsilise isiku tulumaksu tõsteti 20%-ni ning 27%-ni nende jaoks, kes teenivad kümme korda rohkem keskmisest kuupalgast. Samuti sotsiaalmaks nihkus peaaegu täielikult tööandjatelt töötajatele.(Mazeikaite, 2022) Leedu oli pikalt madalama maksukoormusega riik Baltikumis ning

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

võitlemiseks 2008.aasta kriisiga Leedu pidi rakendama veelgi rangemat kokkuhoiupoliitikat seoses maksude kärpimistega. 2019.aasta maksureform aga viis Leedu maksukoormust Eestiga ja Lätiga sarnasele tasemele.

Soome

Soome riigieelarvesse erinedes Balti riikidest on alati kõige rohkem panustanud tulumaks ning teisele kohale jäi sotsiaalmaks ning käibemaks kolmandale. (Statistics Finland, 2025) Soome omas juba vaadeldava perioodi algusel topelttulumaksusüsteemi. Süsteem koosneb kohalikust proportsionaalsest tulumaksust ning progressiivset riiklikust tulumaksust, mis rakendub alles teatud aastatest isiku tulust. Märkimisväärseks jääb asjaolu, et enne vaadeldavat perioodi, Soome tühistas rikkusemaksu 2006.aastal, mis kohustas maksta maksu vara omamise eest. 2010.aastal oli käibemaks tõstetud 22%-lt 23%-le ning 24%-le 2013.aastal. Samal aastal vähendati juriidilise isiku tulumaksu 24,5%-lt 20%-le.(World Wide Tax, 2025)

Rootsi

Rootsi riigieelarvesse kõige suuremat panust teeb tulumaks jättes teist kohta sotsiaalmaksule ja kolmandat kohta käibemaksule. (Official Statistics of Sweden, 2025) Rootsi omab Soomega sarnast topelttulumaksusüsteemi Sarnaselt Soomega. 2010.aastast Rootsi tühistas riikliku tulumaksu ülemmäära, mis koostas 25% ning riiklik tulumaks, muutus proportsionaalseks 20% suuruses. Rootsi tühistas rikkusemaksu 2007.aastal ning üleriigilist kinnisvaramaksu 2008.aastal. 2009.aastal oli juuridilise isiku tulumaks langetatud 28%-lt to 26.3%-le, 2013.aastal oli langetatud 22%-ni ning 2019.aastal oli loodud plaan edaspidiseks maksu vähendamiseks.(World Wide Tax, 2025)

Taani

Taanis puudub traditsiooniline sotsiaalmaks või sellele sarnane süsteem, mille tõttu sotsiaalmaks ei panusta peaaegu üldse riigieelarvesse. Selle tulemusena Taani kattab sotsiaalseid kulutusi muudest maksudest eelkõige tulumaksust, mis koostab umbes 60% kogu eelarvesse laekuvast maksutulust. (Statistics Denmark, 2025; autori koostatud) Taanil on samuti

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

topeltulumaksussüsteemi, mis koosneb proportsionaalsest kohalikust maksust ja progressiivsest riiklikust maksust. 2013.aastal alustas iga-aastase juriidilise isiku tulumaksu vähendamisega 25%-lt jõudes 22%-ni 2016.aastal.(World Wide Tax, 2025)

Kokkuvõte riikide maksutulu iseloomust

Balti riikides peamiseks maksutulu allikaks on osutunud sotsiaalmaks. Eestis ja Leedus teisejärgulises rollis on olnud käibemaks, Lätis käibemaks on suurema osa ajast olnud samal tasemel. Põhjamaade maksutulu moodustab peamiselt tulumaks ning Rootsis ja Soomes on teisel kohal sotsiaalmaks, Taanis aga teiste riikidega sarnane sotsiaalmaks puudub, mille tõttu sekundaarset rolli eelarves täidab käibemaks. Valdav osa tulumaksust tuleb kõikide riikide puhul isikute maksete laekumisena ning sotsiaalmaks on maksustav peamiselt töandja poolt välja arvatud Leedus, kus alates 2019.aastast sotsiaalmaksu maksustavad peamiselt töötajad. Erinevatel majandusteooriatel on omad seisukohad selle kohta, kas riik peab eelkõige maksustama tulu või tarbimist. Austria ja Chicago koolkondade tuntumad esindajad Friedrich Hayek ja Milton Friedman, kui tugevate *laissez-faire* põhimõtete toetajad majanduses enda teostes „The Consitution of Liberty“ ja „Capitalism and Freedom“ astuvad vastu progressiivsele tulumaksule ning toovad välja, et riigi jaoks oleks mõistlikum maksustada tarbimist tulu asemel.(Friedman, 1963; Hayek & Hamowy, 2011) John Mernard Keynes on üks tänapäevase heaoluriigi põhimõtte alusepanijatest ning oma tuntumais teoses „The General Theory of Employment, Interest and Money” selgitab astmelise tulumaksu vajadust.(Keynes, 1936) Sellest lähtuvalt on oodatav, et Põhjamaades on valitud maksustada eelkõige tulu, kuid Balti riikide seas üksmeel puudub. Kui jätta välja sotsiaalmaksu, siis käibemaks on pidevalt peamine tuluallikas Eesti jaoks ning Leedu jaoks alates 2009.aastast kuni 2019.aastani, mil selle aasta maksureform tõi tähtsamale kohale tulumaksu. Lätis tulumaksu ja käibemaksu panus vaadeldaval perioodil oli alati samal tasemel kuni 2018. ja 2019.aastatel käibemaksu osakaal suurenes märgatavalt. Samuti vaadates põhjamaade maksumäärade muutusi vaadeldaval perioodil saab näha, et Põhjamaad on oma maksupoliitikat muutnud vähem ning nende üleüldine käitumine maksumääradega oli sihilikum ja vähem kaootilisem kui Baltimaadel, mis on selgitatav sellega, et Skandinaavia riikide süsteemid olid toimunud pikemalt ning majanduskonjunktur ja valitsuste strateegiad on kindlakskujunenud,

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

samal ajal kui Balti riigid olid hiljuti loonud oma riiklust ning elasid üle ebastabiilsust ja turbulentsust majanduses, sealhulgas riigid omasid enne 2008.aasta väga kiiret majanduskasvu.

Andmed riikide maksutulude ja peamiste maksumäärade kohta näitavad, et Põhjamaad omavad kõrgemat maksukoormust ja kompleksemat maksusüsteemi, kui Balti riigid. Kõikide riikide puhul kõige rohkem panustavad sotsiaalmaksudelt saadud tulud ning Skandinaavia riigid ülekaalukalt maksustavad isikute tulu, samal ajal ajal kui vaadeldaval perioodil peamist rolli peale sotsiaalmaksu Eestis ja Leedus täitis käibemaks ning Lätis käibemaksu ja tulumaksu osakaalud olid samal tasemel. 2008.aasta kriis lõi tugevalt Balti riike, mille tõttu nad pidid kohandama oma maksupoliitikat lähtuvalt kriisi leevendamise vajadustest. Põhjamaad ei muutnud oma maksupoliitikat märgataval määral rakendades kriisivastaseid meetmeid. Lisaks andmete olemasolevate andmete hindamisel suurt tähtsust omavad üleüldised arengutendentsid. Eesti ja Läti maksumäärad olid sarnasel tasemel kogu vaadeldava perioodi jooksul, märkimisväärseks erinevuseks osutus Läti otsus luua progressiivset astmelist tulumaksusüsteemi 2018.aastal, samal ajal kui Eesti jäi püsima proportsionaalse süsteemi juurde. Leedu aga tugevalt langetas tulumaksu kriis ajal ning muutis süsteemi proportsionaalseks ning 2010.aastate jooksul oli Leedu madalama tulumaksumääraga kõikidest vaadeldavatest riikidest, kuid 2019.aastal aastal tõstis Leedu tulumaksumäära Eesti ja Lätiga sarnasele tasemele ning tuli tagasi progressiivse maksusüsteemi juurde. Skandinaavia riigid vaadeldaval perioodil püüdsid makse vähendada. Soome ja Rootsi said lahti rikkusemaksust, kõik kolm riiki langetasid ettevõtete tulumaksu, vaatamata sellele, et see ei ole traditsioonilise „heaoluriigi“ põhimõttega kooskõlas. Kui jätta välja kriisist tingitud käitumist, siis on näha, et Balti riigid üritasid vältida maksude tõstmist ning võimalusel neid ka alandada. Skandinaavia riigid samuti hoidsid peamiseid maksumäärasid olemasoleval tasemel ning võimalusel langetasid ettevõtete tulumaksu. Sellest lähtuvalt Balti riikidel ja Põhjamaadel oli sarnane strateegia ja filosoofia oma maksupoliitika läbiviimiseks- mõlema piirkonna riigid nägid maksude langetamist kui vajaliku käitumist.

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Riikide kulude iseloom

Eesti, Läti, Leedu, Soome ja Taani peamiseks kululiigiks on järjepidevalt olnud sotsiaalkaitse, mille suurim osa kulus vanaduspensionile. Kõige suuremat osa riigituludest koostab vanaduspension Soome, mis kajastub selles, et vaadeldavate riikide seas riiklik pension on kõige kõrgem. Balti riikides teasel kohal on olnud hariduskulud. Eestis ja Lätis valdav osa hariduskuludest oli suunatud eelharidusele ja esimese taseme haridusele (peamiselt põhiharidusele), Leedus aga hariduskulud oli suunatud peamiselt teise taseme haridusele (keskharidus- gümnaasiumid ja erialakoolid). Soomes ja Taanis teasel kohal olid tervishoiukulud ning hariduse kohaselt kulud Soome puhul olid suunatud eelkõige teise taseme haridusele ning Taani puhul esimese taseme haridusele. Vaadeldavate riikide seas eristub Rootsi statistika. Rootsi sotsiaalkaitse moodustab märgatavalt väiksema osakaalu valitsemissektori kuludest, võrreldes teiste riikidega. Rootsi valitsemissektori kulud on peamiselt suunatud tervishoiule ning sellest tulenevalt ka madalamad sotsiaalkaitse kulud, kuna osa kuludest, mis muudel riigidel läheb sotsiaalkaitse alla Rootsil on tervhoiu kategooria all. Rootsi puhul märkimisväärseks jäävad kõrgemad hariduskulud, tänu millele Rootsi kulud haridusele on olnud alati üle 20%, samal ajal kui teised vaadeldavad riigid on kulutanud haridusele järjepidevalt alla 20%. (Statistikaamet, 2025; Official statistics of Latvia, 2025; Official Statistics Portal, 2025; Statistics Finland, 2025; Official Statistics of Sweden, 2025; Statistics Denmark, 2025)

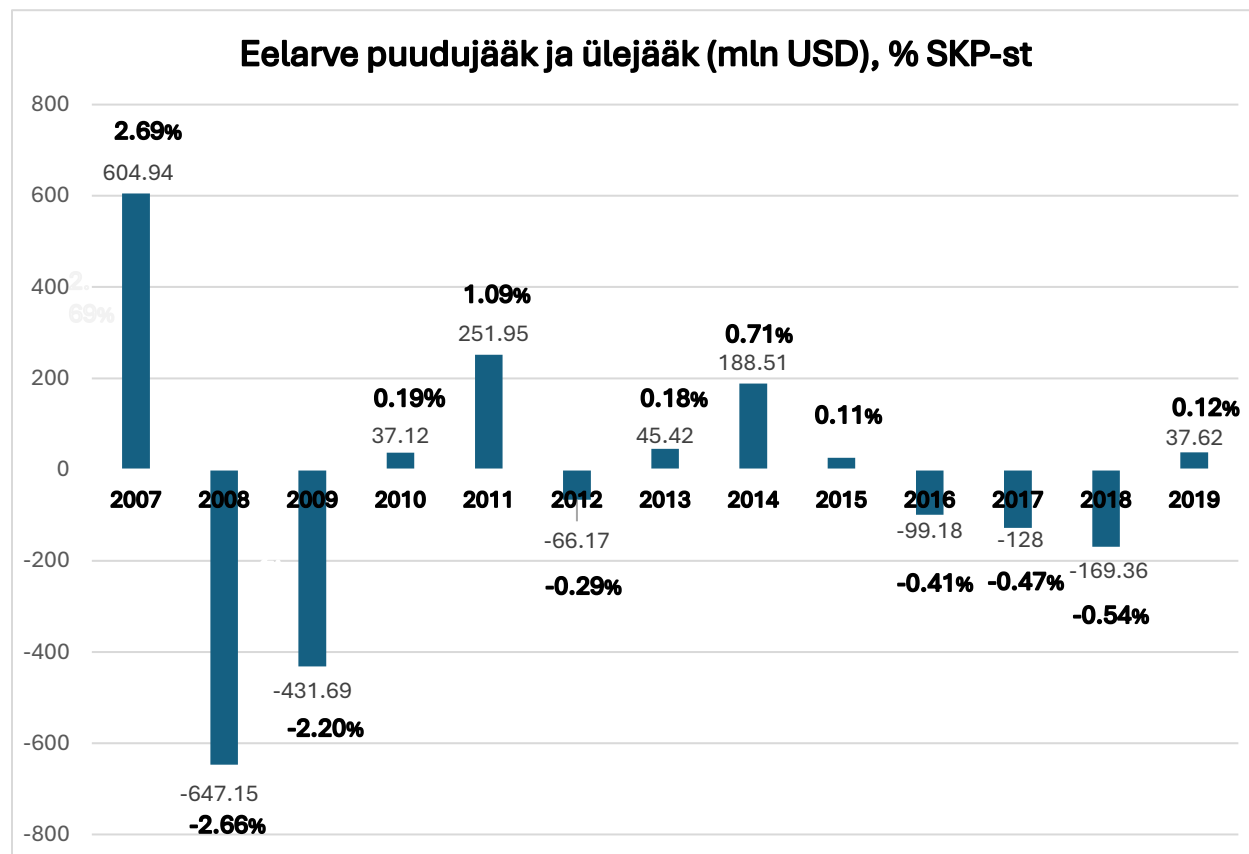
Põhjamaad ja Balti riigid mõlemad on pidanud kõige tähtsamaks kululiigiks sotsiaalkaitset, konkreetsemalt vanaduspensionile ning teisel kohal on alati olnud haridus, mille raames riigid on peamiselt kulutanud esimese ja teise astme haridusele. Vaadeldavate riikide seas, puuduvad süsteemseid erinevusi riigikulude poliitikas, riigid on vaadeldaval perioodil käitunud samamoodi ning ka hariduse kulude erinevuse puhul ei ole tekkinud kindlat mustrit, mis on selgitatav riigisisese raamatupidamise erinevusega. Erinevalt lähenenud riigikuludele on ainult Rootsi, mis kulutab haridusele märgatavalt suurema osa eelarvest ning on hoidnud järjepidevalt kolm peamist kululiikide osakaalusid- sotsiaalkaitse, haridus ja tervishoid sarnasel tasemel.

2.4. Eelarve poliitika ja riigivõlg

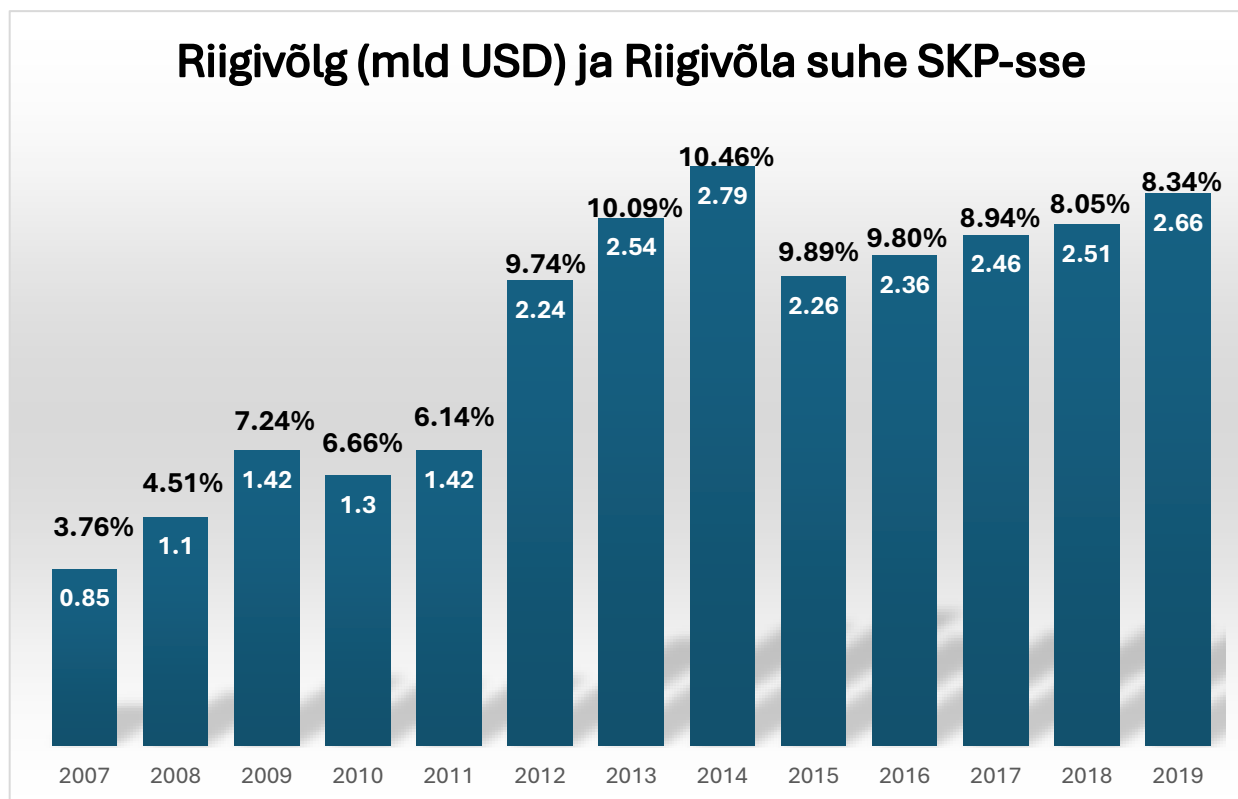
Riigipoolse käitumisele eelarvega ja riigivõlga on kujunenud kaks suuremat lähenemist-ekspansiivne ja konservatiivne. Konservatiivse eelarve poliitika puhul riigid ei kuluta üleliigset raha ning üritavad vältida eelarve defitsiide ning eelarve profitsiide kasutatakse reservide ülesehitamiseks, mida kasutatakse kriisidega võitlemisega. Konservatiivse eelarve poliitika välditakse riigivõla kasvu ning üritatakse seda vähendada. Ekspansiivse eelarve poliitika pooldajad näevad riigikulusid majanduse stimuleerimise vahendina, ning ei seisa mõõduka defitsiidi kulutamise vastu, kuna suurematest kuludest tingitud kiirem majanduskasv kattab eelarve puudujäägist tingitud potentsiaalseid probleeme. Samuti ekspansiivse fiskaalpoliitika pooldajad suhtuvad antagonistlikult kokkuhoiupoliitikasse, mille rakendamist näevad vajalikuks fiskaalse konservatismi pooldajad juhul kui eelarve puutub kokku defitsiidiga. Ekspansiivset eelarve poliitikat pooldavad vasakpoolsed majandusteooriad nagu Keynesianism ja Modernne rahandusteooria (Kelton, 2020; Keynes, 1936). Fiskaalne konservatism on iseloomulik parempoolsetele majandusteooriatele nagu liberalism ja monetarism (Friedman, 1992; Sowell, 2015). Sellest lähtuvalt võib oodata, et põhjamaad kipuvad käituma eelarvega ekspansiivselt, samal ajal kui Balti riigid rakendavad peamiselt fiskaalse konservatismi põhimõtteid.

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Eesti

Joonis 4. Eesti eelarve puudujäägid ja ülejäägid aastatel 2007-2019 (World Data, 2025; autori koostatud)

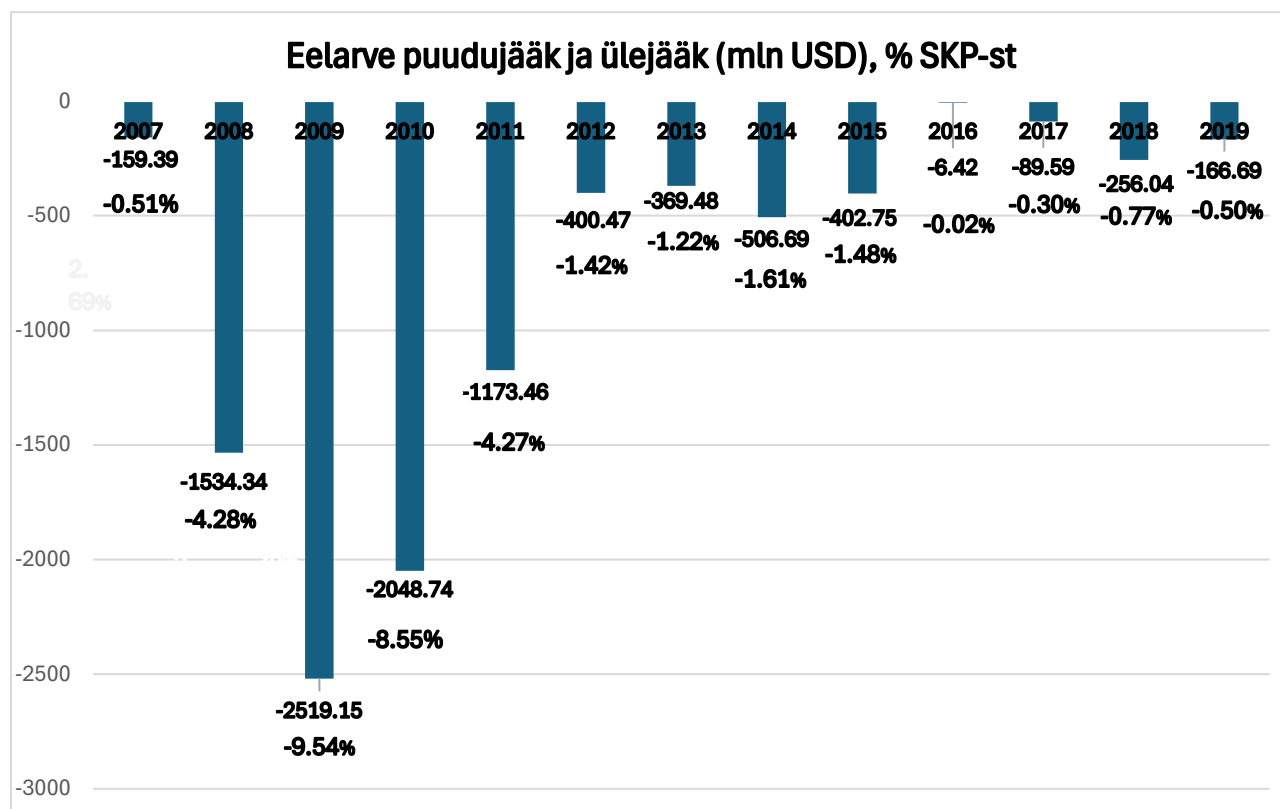
Joonis 6. Eesti riigivõlg aastatel 2007-2019 (World Data, 2025; autori koostatud)

Aastaid eelarve puudujäägiga: 6

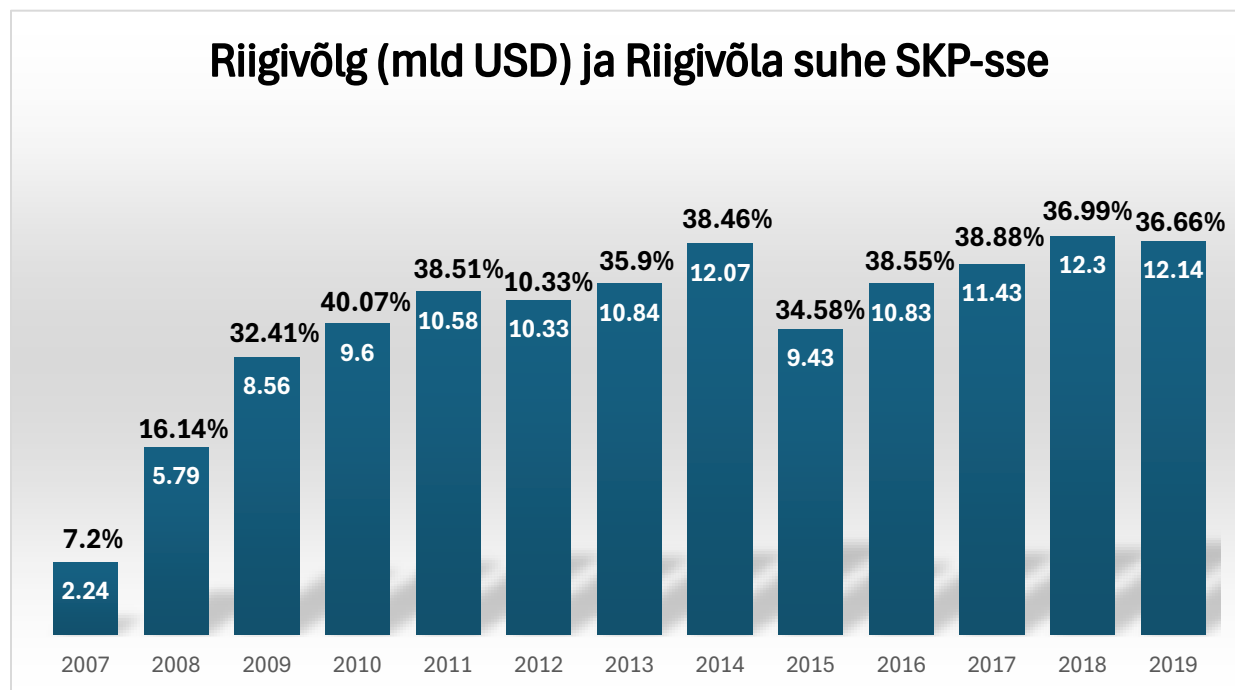
Puudujääkide protsentide summa: 6,57%

Eesti riigieelarve on olnud suurima defitsiidiga 2008 ja 2009 aastaga vastavalt 2,66% ja 2,20% mis on selgitatud finantskriisiga ning ülejäänud perioodid, mil eesti riigieelarve oli puudujäägis, defitsiid oli alla 1%. Samuti riigivõlg on püsinud vaadeldavatest riikidest kõige madalamal. Eesti riigivõla suhe SKP-sse on kasvanud peaaegu 2,73% võrra 2009.aastal, seoses majanduse langusega, vaatamata, et reaalne võlg ei omanud suurt kasvu. Reaalne võlg kasvas igaastaselt perioodil 2012-2014 jõudes 10,46%-ni SKP-st, mis on kõrgeim vaadeldaval perioodil. Reaalne võlg langes 2015.aastal, kuid on uuesti järjest kasvanud kuid võla suhe SKP-sse langes kuni uuesti kasvas 2019.aastal

Läti

Joonis 7. Läti eelarve puudujäägid ja ülejäägid aastatel 2007-2019 (World Data, 2025; autori koostatud)

Joonis 8. Läti riigivõlg aastatel 2007-2019 (World Data, 2025; autori koostatud)

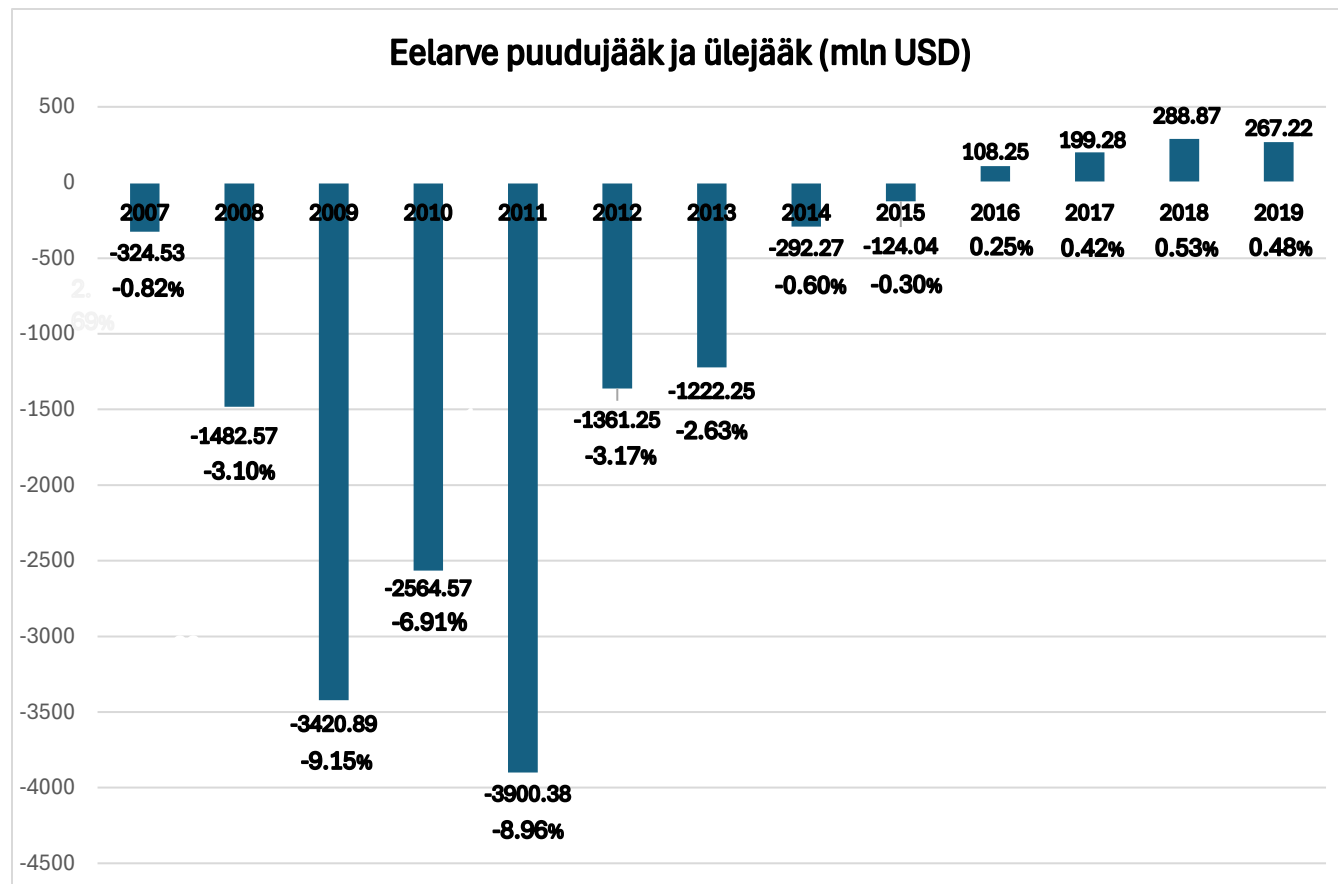
Aastaid eelarve puudujäägiga: 13

Puudujääkide protsentide summa: 34,47%

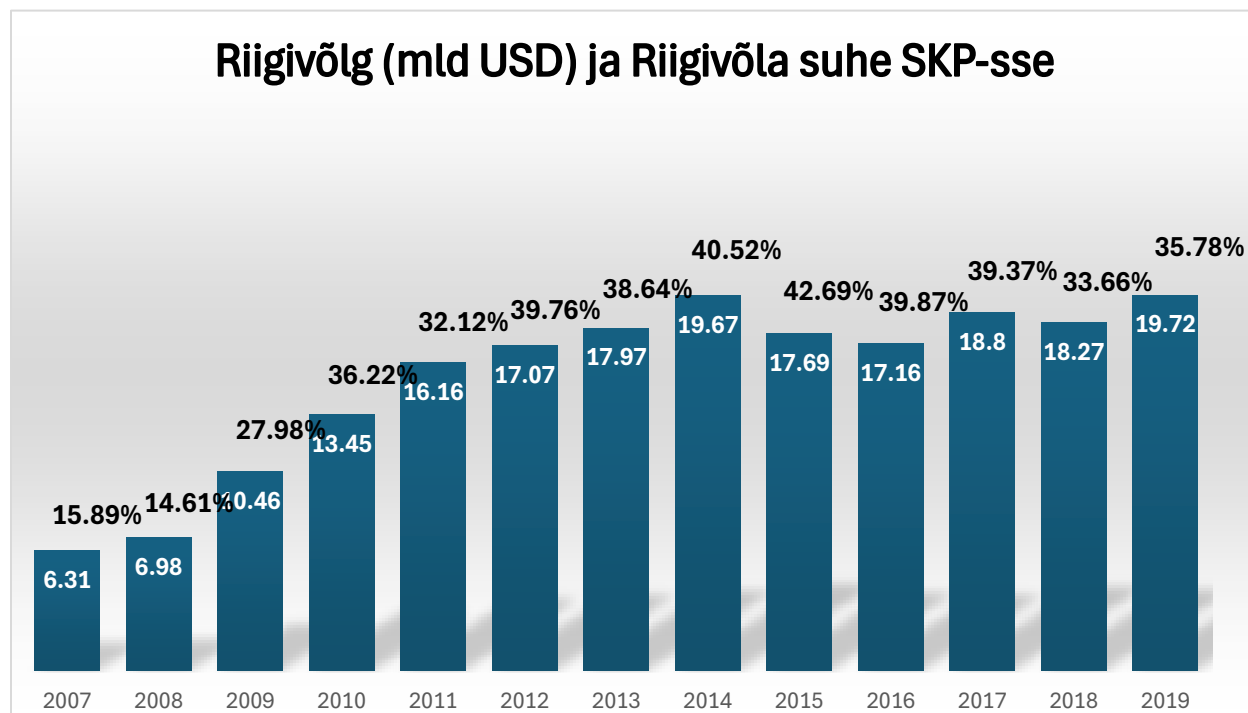
Läti eelarve oli pidevalt puudujäägis ka enne vaadeldavat perioodil. Suurim defitsiit oli aastal 2009 mis oli 9,54%, see tuleneb riigipoolsetest kriisivastastest meetmetest. Läti eelarve defitsiit oli alla ühe protsendi ainult viiel aastatel 2007, 2016, 2017, 2018, 2019. Läti omas suurt riigivõla kasvu perioodil 2008-2010, mis on samuti seotud riigi kriisivastaste poliitikatega. 2010.aastast riigivõlg püsis samal tasemel moodustades 34-40% SKP-st

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Leedu

Joonis 9. Leedu eelarve puudujäägid ja ülejäägid aastatel 2007-2019 (World Data, 2025; autori koostatud)

Joonis 10. Leedu riigivõlg aastatel 2007-2019 (World Data, 2025; autori koostatud)

Aastaid eelarve puudujäägiga: 9

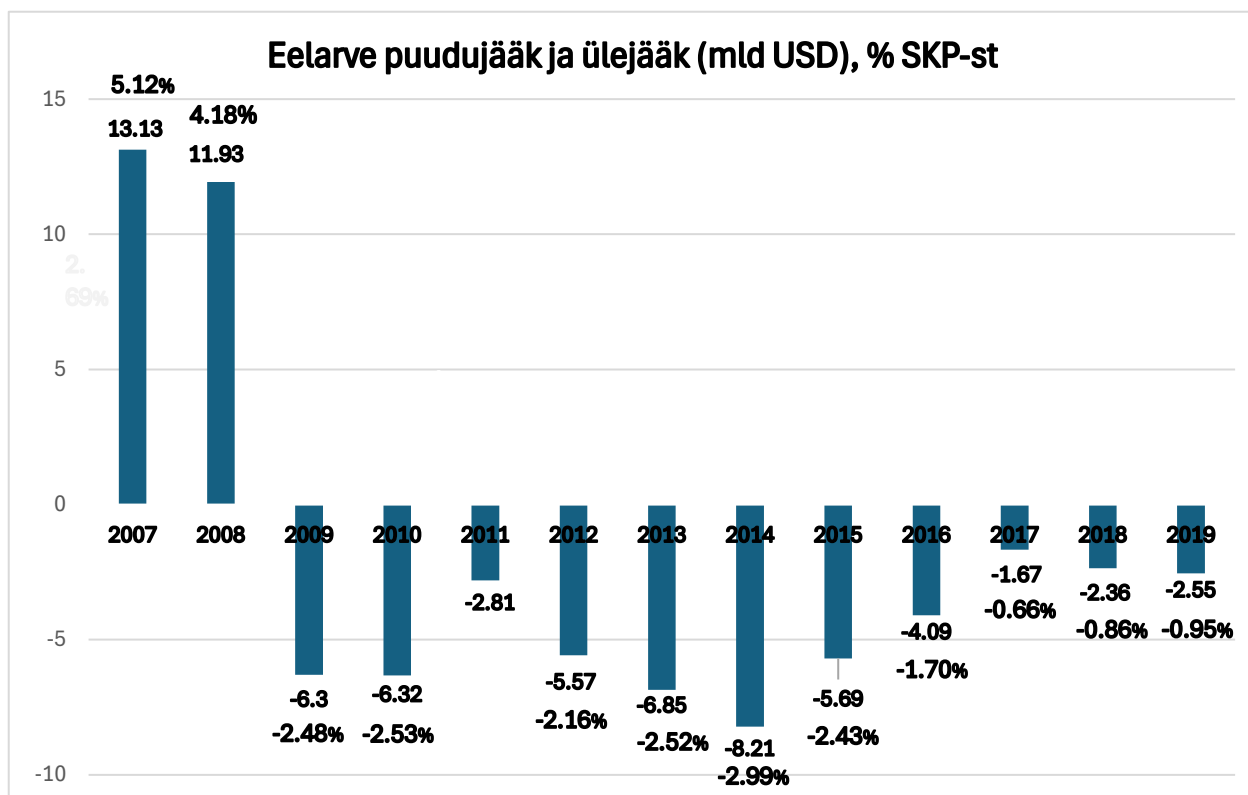
Puudujääkide protsentide summa: 35,64%

Leedu eelarve oli pidevalt puudujäägis pikalt ka enne vaadeldavat perioodi. Suurim defitsiit oli aastal 2009 mis oli 9,15%, see tuleneb riigipoolsetest kriisivastastest meetmetest. Läti eelarve puudujäägi näitaja oli alla ühe protsendi ainult kolmel aastal- aastatel 2007, 2014, 2015. Leedu omas suurt riigivõla kasvu perioodil 2009-2012, mis on samuti seotud riigi kriisivastaste poliitikatega. Edaspidi riigivõlg püsis samal tasemel. Vaatamata sellele, et protsentuaalselt Leedu riigieelarve on läinud defitsiidi vaadeldaval perioodil rohkem, kui Läti, autori hinnangul saab Leedu eelarve poliitikat peeta konservatiivsemaks, kui Läti oma. Leedu defitsiitide kõrget summat põhjustavad kõrged puudujäägid 2009. ja 2010. ja 2011.aastatel, mis tulenevad riigi laiaulatuslikumatest kriisivastastest meetmetest. 2012.aastast Leedu on hakanud vähendama eelarve puudujääki, viies näitaja alla ühe protsendi 2014.aastal ning juba 2016.aastal Leedu eelarve on läinud profitsiidi ning jäi plussi 2019.aastani ehk vaadeldava perioodi lõpuni.

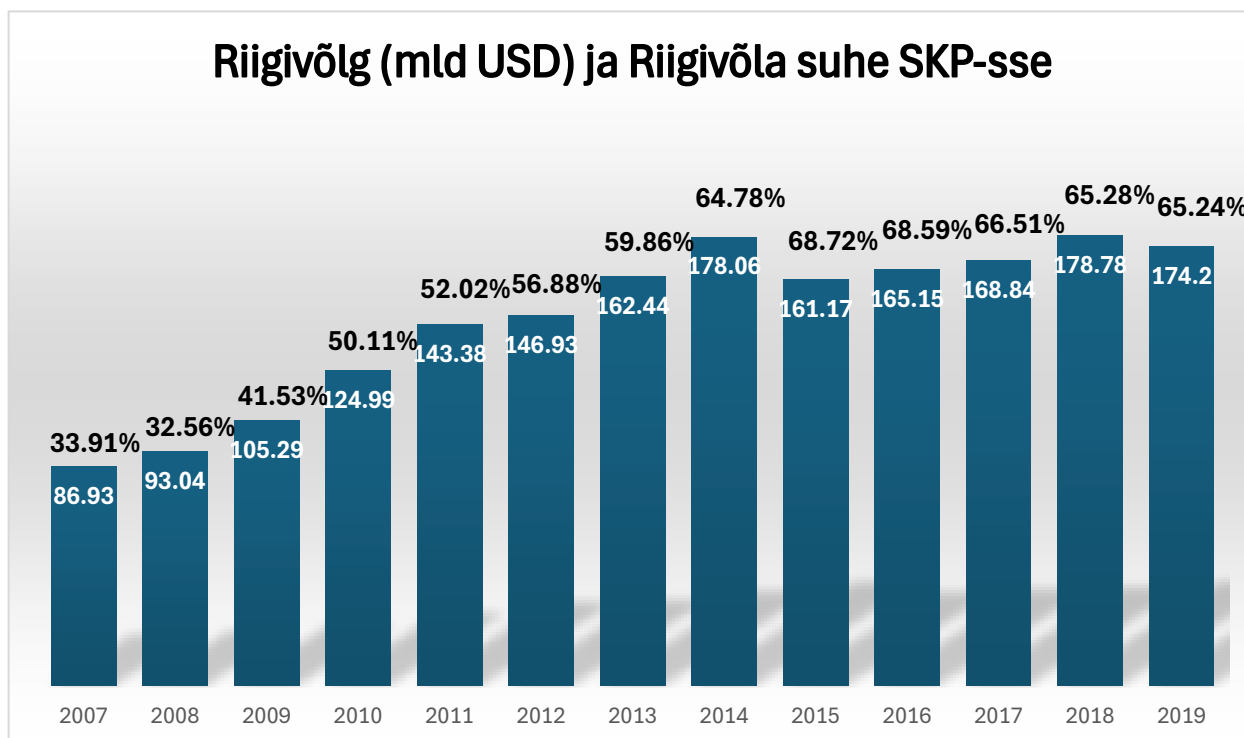
(World Data, 2025; autori koostatud)

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Soome

Joonis 11. Soome eelarve puudujäägid ja ülejäägid aastatel 2007-2019 (World Data, 2025; autori koostatud)

Joonis 12. Soome riigivõlg aastatel 2007-2019 (World Data, 2025; autori koostatud)

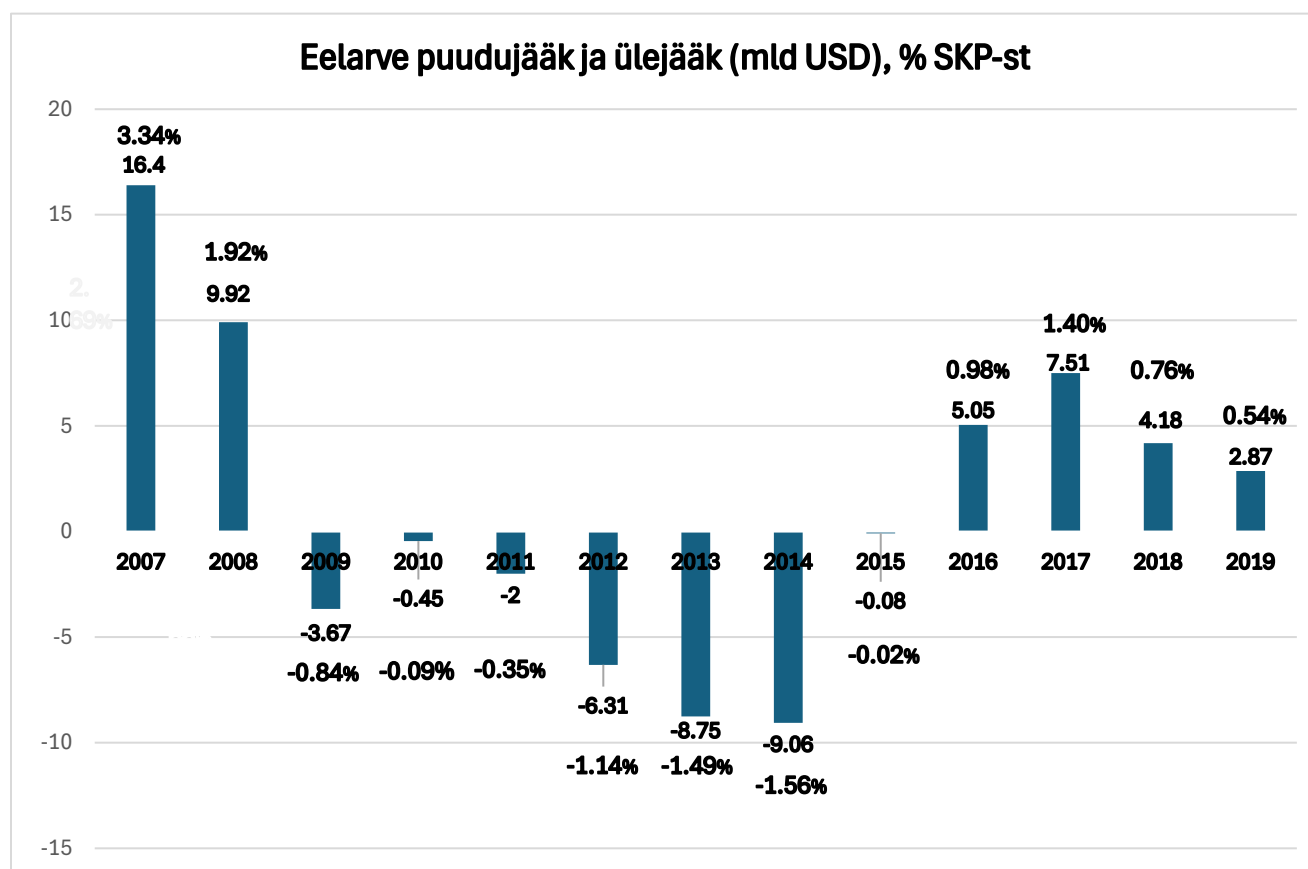
RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Aastaid eelarve puudujäägiga: 11

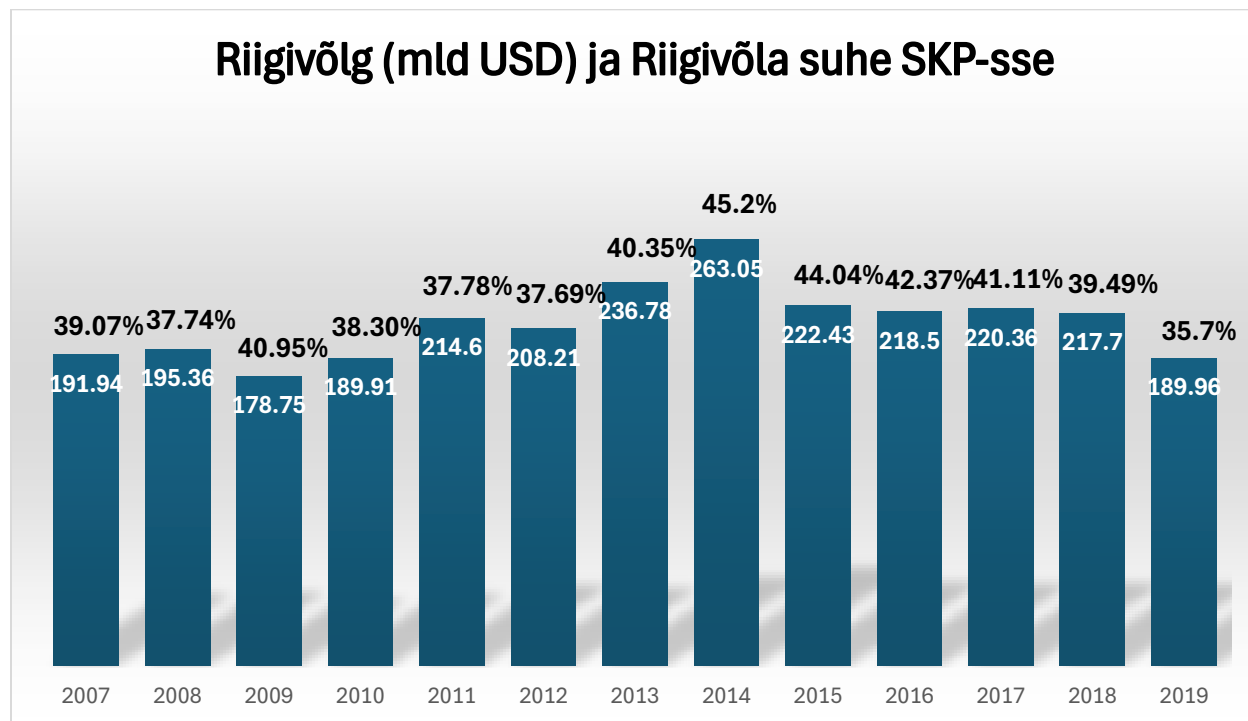
Puudujääkide protsentide summa: 20,3%

Soome omas iga-aastaselt kõrget eelarve profiitsiidi enne vaadeldavat perioodi ning 2007 ja 2008.aastal. Alates 2009.aastast soome eelarve oli pidevalt defitsiidis, mis tuleneb varasemate neoliberaalsete põhimõtete ülevaatamise tendentsidest maailmas, mis oli tingitud 2008.aasta kriisi tagajärgedest. Vaatamata sellele, et Soome on otsustanud lõpetada eelarve hoidmist profiitsiidis 2009.aastal, Soome hoidis defitsiidi madalal ning suutis saavutada madalama puudujääkide protsentide summat kui Läti ja Leedu. Riigivõlg on aga 2008.aastast pidevalt kasvanud ning 2019.aastal selle näitaja oli 65,24% SKP-st, võrreldes 2008.aastaga, kui riigivõla näitaja oli 32,56%.

Rootsi

Joonis 13. Rootsi eelarve puudujäägid ja ülejäägid aastatel 2007-2019 (World Data, 2025;

Joonis 14. Rootsi riigivõlg aastatel 2007-2019 (World Data, 2025; autori koostatud)

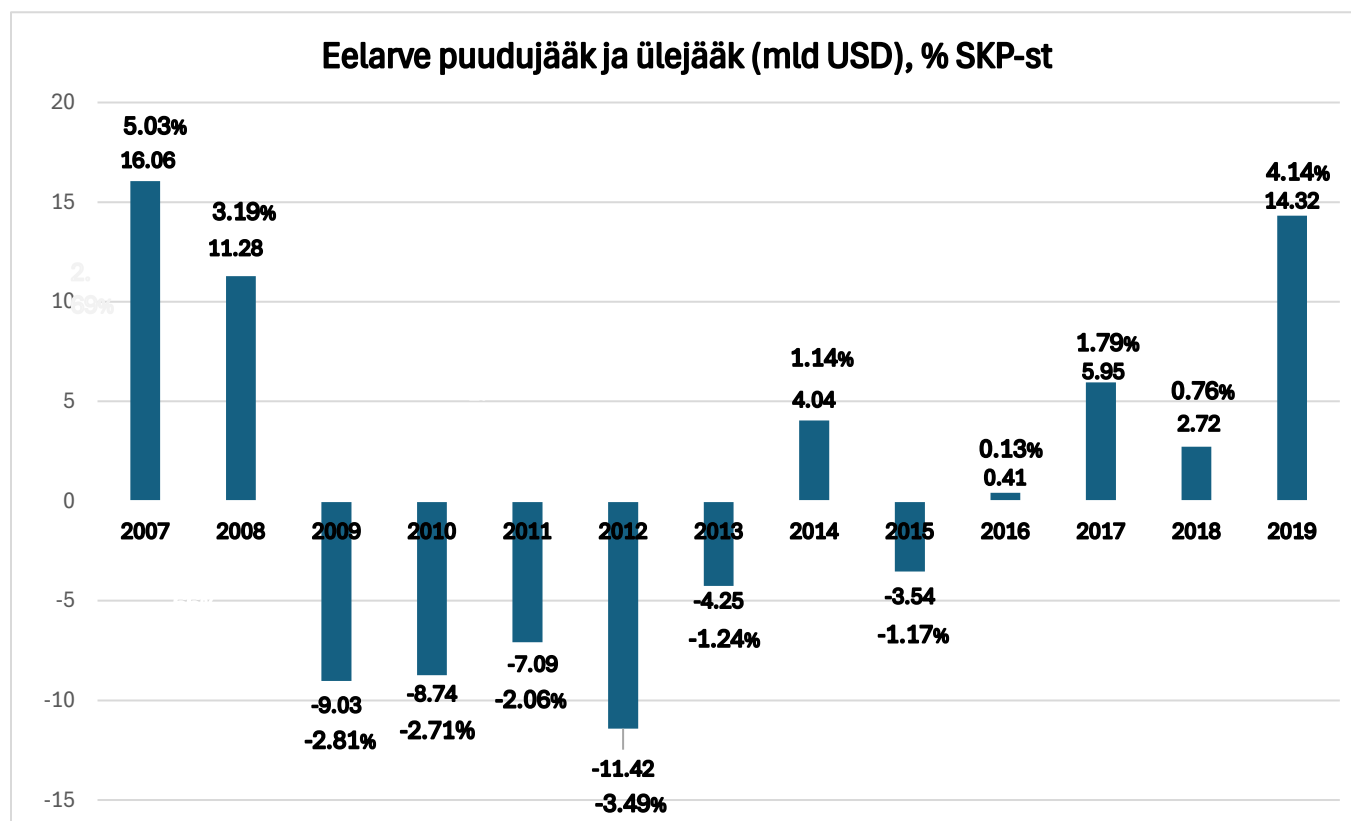
Aastaid eelarve puudujäägiga: 7

Puudujääkide protsentide summa: 5,49%

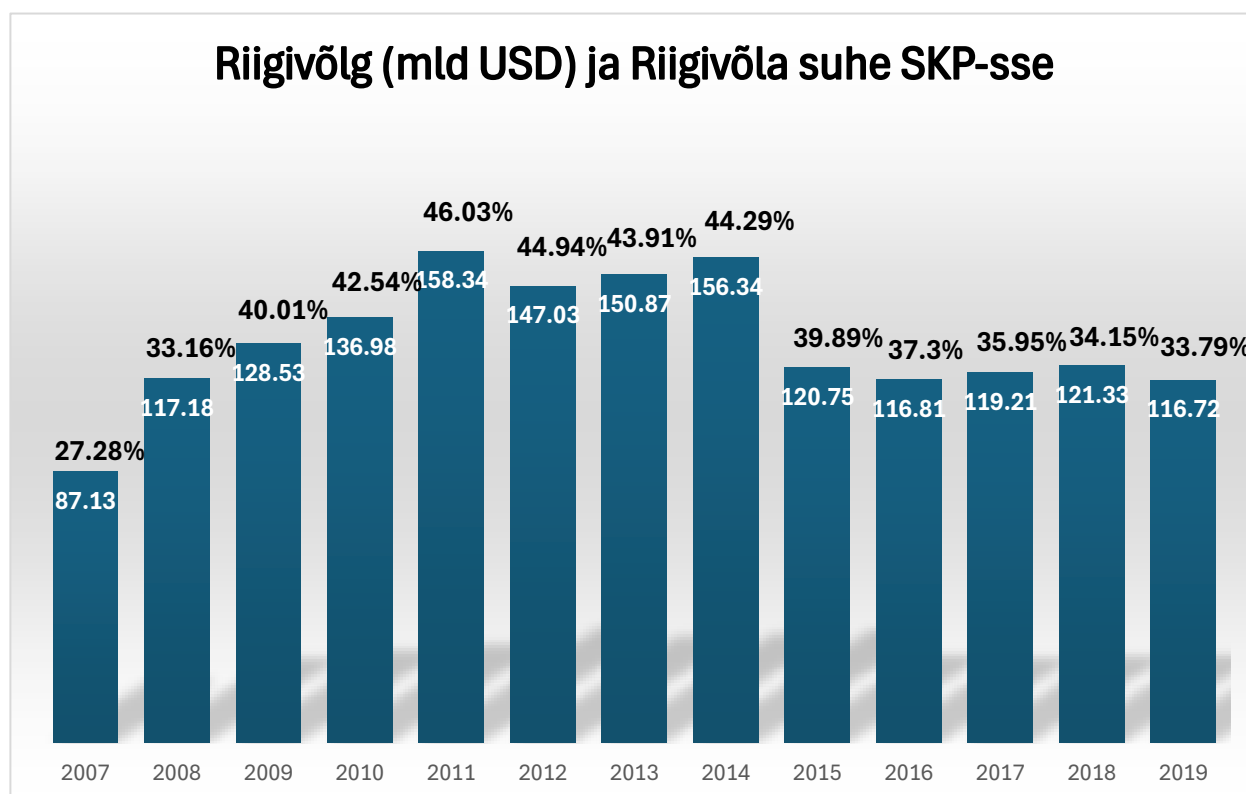
Rootsi fiskaalpoliitika on püsinud konservatiivsena vaadeldaval perioodil. Ainult 7 aastal oli riigieelarve defitsiidis. Sarnaselt teiste riikidega on Rootsi eelarve läinud miinusesse 2009.aastal seoses majanduskriisiga. Kuid riigikulud ei ole tõusnud tugeval määral ning puudujääk püsis madalal ning alates 2016.aastast on Rootsi eelarve on uuesti läinud plussi. Rootsi riigivõlg on samuti vaadeldaval perioodil püsinud samal tasemel. Lähtudes sellest, et Rootsi vaadeldaval perioodil pole kasvatanud riigivõla, ei omanud kõrget eelarve defitsiidi ning on uuesti läinud eelarve profitsiidi 2016.aastal. Rootsit saab pidada konservatiivseima eelarve poliitikaga vaadeldavate riikide hulgast.

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Taani

Joonis 15. Taani eelarve puudujäägid ja ülejäägid aastatel 2007-2019 (World Data, 2025; autori koostatud)

Joonis 16. Taani riigivõlg 2007-2019 (World Data, 2025; autori koostatud)

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Aastaid eelarve puudujäägiga: 6

Puudujääkide protsentide summa: 13,48%

Taani suutis enamuse ajast hoida eelarvet plussis. Eelarve on olnud miinuses ainult 6 aastatel ning puudujäägid tingitud 2008.kriisist on madalamad kui Leedul ja Lätil. Taani riigivõla suhe SKP-sse on kasvanud 2007.aastast kuni 2011.aastani ning hakkas langema 2015.aastal kuni vaadeldava perioodi lõpuni. Lähtuvalt eelarve näitajatest, autori hinnangul Taani fiskaalpoliitikat saab samuti pidada konservatiivseks.

Riikide järjestus eelarve poliitika konservatiivsuse alusel kahanevas järjekorras: 1.Rootsi, 2.Eesti, 3.Taani, 4.Leedu, 5.Soome, 6.Läti

Kokkuvõtte eelarve poliitikast

Vastupidiselt levinud arvamusele Skandinaavia ja Balti riike ei erista omavahel erinev lähenemine eelarve poliitikale ja riigivõlale. Rootsi vaadeldaval perioodil omas kõige konservatiivsemat eelarve poliitikat, isegi olles defitsiidis Rootsi defitsiidikulutused ei ületanud kaht protsenti. Eesti käitus samuti tugevalt konservatiivselt ning tema riigivõlg on väikseim vaadeldavate riikide seas. Tema eelarve poliitika sarnaneb rohkem Skandinaavia Taani ja Rootsiga, kui Läti ja Leeduga, millele oli iseloomulik ekspansiivsem eelarve poliitikaga ning Soome poliitika sarnanes antud perioodil rohkem Balti riikide kui Põhjamaade omaga.

Kokkuvõte

Töös uuriti, kuidas erinevad riiklikud poliitikad mõjutavad rahvusliku rikkuse kasvu, keskendudes Skandinaavia (Taani, Rootsi, Soome) ja Balti (Eesti, Läti, Leedu) riikide majanduspoliitikale ajavahemikus 2007–2019. Töö eesmärgiks oli välja selgitada, millised majanduspoliitilised otsused soodustavad või takistavad rahvusliku rikkuse kasvu ning milline on riigi roll selles protsessis.

Töö teoreetiline raamistik tugines rikkuse jaotumise ja kasvu käsitlustele klassikalises ja kaasaegses majandusteoorias. Töös käsitletakse rikkuse jaotuse ning majanduskasvu vahelist seost erinevate majandusteooriate kaudu tuues välja, et võrdsus ja majanduskasv ei ole omavahel vastuolus ning tuuakse endogeensete tegurite ja institutsioonide tähtsust rahvusliku rikkuse kasvus. Töös võrreldi erinevate riikide maksupoliitikat, riigitulu ja riigiettevõtete rolli ja eelarve ja rakendatava eelarve poliitika iseloomu, kasutades MSSD (Most Similar System Design) meetoodikat. Peamise rikkuse näitajana kasutati SKP-d elaniku kohta.

Analüüs näitas, et Skandinaavia riikides on maksukoormus ja riigitulu osakaal SKP-st oluliselt kõrgem kui Balti riikides, viidates suuremale riiklikule sekkumisele. Samas ei toonud kõrgem maksukoormus automaatselt kaasa väiksemat rikkuse kasvu. Balti riigid, eriti Leedu, näitasid vaatlusperioodil kiiremat SKP kasvu elaniku kohta. Kuid lähtuvalt sellest, et Skandinaavia ja Balti riikide käitumine kohati sarnanes sealhulgas riigi maksude kogumise, sarnase maksumäärade reguleerimise tendentsi, sarnaste riigikulutuste näol ning piirkondade vahel ei ole suuremaid majanduspoliitilisi erinevusi kui riikide vahel piirkonna siseselt piirkondade vahel ei ole tekkinud kaht eraldi poliitikate komplekti või eraldi ideoloogilist ja poliitilist doktriini. Autori hinnangul, et Balti riikide kiirem kasv on tõenäoliselt konvergenstsi tulemus, mis on tingitud Balti riikide madalamast rikkuse tasemest ja sidumisest rikkamate riikide majandustega. Autori hinnangul, et peamine rikkuse kasvu positiivselt mõjutav faktor on varasemalt loodud majanduskonjunktuur, mis põhineb aktiivsele osalemisele jõukamate riikide majandusalades ning pürgimine vabamate majandussuhete poole, kuna vaatamata, Põhjmaade stagnatsioonile, Balti riigid säilitavad stabiilset kiiret majandusekasvu, Samuti autor leiab, et Põhjamaade rikkuse kasvu ei ole võimalik tõhusalt stimuleerida üksnes majanduspoliitikate kaudu ning muutused mis saavad jätkusuutlikult stimuleerida Skandinaavia riikide majandust peavad hõlmama kogu süsteemi.

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Lähtuvalt töös saadud tulemustest autor leiab, et järgnevates, uuringutes, mis uurivad rikkuse kasvu tuleb keskenduda eelkõige institutsioonidele ning otsustele ja käitumistele, mis neid mõjutavad, sealhulgas uurida, kuidas riigi majanduse reguleerimine ja sellese sekkumine mõjutab institutsioone kuidas majanduspoliitika mõjutab mitte institutsioone ehk vaadeldada majanduspoliitilisi instrumente, mitte riigi mehhanismi vahendina vaid kui vahendit, mis loob riigi mehhanismi.

Viidatud allikad

Collins, C. (2016, juuli 18). *We Should Take a Lesson from the Nordic Countries on Inequality*.

Institute for Policy Studies. <https://ips-dc.org/take-lesson-nordic-countries-inequality/>

Corporate Finance Institute. (2025). *Theories of Growth*. Corporate Finance Institute.

<https://corporatefinanceinstitute.com/resources/economics/theories-of-growth/>

Danmarks Nationalbank. (2025). *Website of Danmarks Nationalbank*. Nationalbanken.

<https://www.nationalbanken.dk/en/home>

Dyvik, E. H. (2024, juuli 4). *Countries with the highest millionaire rate 2022*. Statista.

<https://www.statista.com/statistics/262687/countries-with-the-highest-rate-of-millionaires/>

Eesti Maksumaksjate Liit. (2007, jaanuar 3). *Olulisemad maksumuudatused 2007. Aastal*.

Maksumaksja Portaali. <https://maksumaksjad.ee/maksu-uudised/olulisemad-maksumuudatused-2007-aastal/>

Eesti Maksumaksjate Liit. (2009). *Käibemaksumäära tõus 01.07.2009*. Maksumaksja Portaali.

<https://maksumaksjad.ee/maksuinfo/maksuseaduste-muudatused/kaibemaksumaara-tous-01-07-2009/>

Eesti Maksumaksjate Liit. (2010). *Tulumaksuseaduse muudatused 01.01.2010*. Maksumaksja

Portaali. <https://maksumaksjad.ee/maksuinfo/maksuseaduste-muudatused/tulumaksuseaduse-muudatused-01-01-2010/>

Eesti Maksumaksjate Liit. (2015). *Maksud 2015*. Maksumaksja Portaali.

<https://maksumaksjad.ee/maksuinfo/maksuseaduste-muudatused/maksud-2015/>

Eesti Pank. (2025). *Eesti Pank*. Eesti Pank. <https://www.eestipank.ee/et/>

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Erixon, F. (2010). *Baltic economic reforms: A crisis review of baltic economic policy*. 04.

ERR, T. S., politoloog, TLÜ Ühiskonnateaduste instituut |. (2022, august 19). *Tõnis Saarts: Taasiseseisvunud Eesti edukuse kolm alussammast*. ERR.
<https://www.err.ee/1608689950/tonis-saarts-taasiseseisvunud-eesti-edukuse-kolm-alussammast>

Euroopa Komisjon. (2014, jaanuar 1). *Taxes in Europe Database, Lithuania*.
https://ec.europa.eu/taxation_customs/tedb/legacy/taxDetail.html?id=380/1424159249&axType=PIT

Euroopa Komisjon (Toim). (2016). *State-owned enterprises in the EU: Lessons learnt and ways forward in a post-crisis context*. Publications Office of the European Union.
<https://doi.org/10.2765/99224>

European Statistical Office. (2025). *Eurostat Data*. <https://ec.europa.eu/eurostat>

Forbes. (2019). *Best Countries for Business List*. <https://www.forbes.com/best-countries-for-business/list/#tab:overall>

Friedman, M. (with Internet Archive). (1963). *Capitalism and freedom*. Chicago : University of Chicago Press. <http://archive.org/details/capitalismfreedo0000unse>

Friedman, M. (with Internet Archive). (1992). *Money mischief: Episodes in monetary history*. New York : Harcourt Brace Jovanovich. <http://archive.org/details/moneymischiefepi0000frie>

Hayek, F. A., & Hamowy, R. (2011). *The constitution of liberty: The definitive edition*. University of Chicago press.

Iacono, R. (2018). The Nordic Model of Economic Development and Welfare: Recent Developments and Future Prospects. *Intereconomics*, 53(4), 185–190.
<https://doi.org/10.1007/s10272-018-0747-2>

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

International Monetary Fund. (2010). Republic of Lithuania: Selected Issues. *IMF Staff Country Reports*, 2010(202). <https://doi.org/10.5089/9781455203802.002.A001>

International Monetary Fund. (2025). *IMF Data*. IMF. <https://www.imf.org/en/Data>

International Tax Review. (2008, detsember 15). *IMF forces Latvia to increase VAT rate*. ITR. <https://www.internationaltaxreview.com/article/2a68rfy5bw2ycq1glwadd/imf-forces-latvia-to-increase-vat-rate>

Islam, Md. R., & McGillivray, M. (2020). Wealth inequality, governance and economic growth. *Economic Modelling*, 88, 1–13. <https://doi.org/10.1016/j.econmod.2019.06.017>

Jahan, S., Mahmud, A. S., & Papageorgiou, C. (2014). What Is Keynesian Economics? *Finance & Development*, 51(3).

Jurisone, B., & Jirgensone, L. (2018). *TAX REFORM IN LATVIA IN 2018*.

Kelton, S. (2020). *The deficit myth: Modern monetary theory and the birth of the people's economy* (First edition). PublicAffairs.

Keynes, J. M. (1936). *The General Theory of Employment, Interest, and Money*.

Kuranova, V. (2012). *RAHVUSLIK RIKKUS JA SELLE ANALÜÜS LÄÄNEMERE REGIOONI RIIKIDE NÄITEL*. <http://hdl.handle.net/10062/28650>

Kuznets, S. (1955). Economic Growth and Income Inequality. *American Economic Review*, 45(1).

Kutzleb, D. (2015). Czech Republic v. Poland and the Economic Recession: Most Similar Systems Design. *Political Analysis*, 16(1). <https://doi.org/10.70531/2474-2295.1018>

Landefeld, S. J. (2000). *GDP: One of the Great Inventions of the 20th Century*.

Latvijas Banka. (2025, jaanuar 29). *Latvijas Banka*. <https://www.bank.lv/en/>

Lietuvos bankas. (2025). *Bank of Lithuania*. <https://www.lb.lt/en/>

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Lietuvos Respublikos Seimas. (2008). *IX-1007 Law on Personal Income Tax*. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.319033?jfwid=32wf6i76>

Marx, K. (2021). *Critique of the Gotha program*. Foreign languages press.

Mazeikaite, G. (2022). *LIS Cross-National Data Center in Luxembourg*. <https://www.lisdatacenter.org/newsletter/nl-2023-27-im-3/>

Norberg, J. (2013). *How laissez-faire made Sweden rich*.

Nordic Health and Welfare Statistics. (2024, jaanuar 4). *About the Nordic welfare model | Nordic Health and Welfare Statistics*. <https://nhwstat.org/welfare/about-nordic-welfare-model-0>

Official statistics of Latvia. (2025a). *Statistics Portal*. <https://stat.gov.lv/en>

Official statistics of Latvia. (2025b). *VFV030: Detailed tax and social contribution receipts by type of tax or social contribution of general government by sub-sectors (million euro) – Sector, Transaction and Time period*. <https://stat.gov.lv/en/statistics-themes/economy/government-finance/tables/vfv030-detailed-tax-and-social-contribution?themeCode=VF>

Official Statistics of Sweden. (2025). *Financial accounts by sector, item and counterpart-sector (ESA2010). Annually 1995–2024*. Statistikdatabasen. http://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/en/ssd/START__FM__FM0103__FM0103A/FirENS2010ofAr/

Official Statistics Portal. (2025). *Rodiklių duomenų bazė—Oficialiosios statistikos portalas*. <https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=5dd11892-e93a-4578-af81-141a32346b98#/>

Okun, A. M. (2010). *Equality and Efficiency: The Big Tradeoff*. Brookings Institution Press.

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2025). *OECD Data*. OECD.

<https://www.oecd.org/en/data.html>

Pedersen, A. W., & Kuhnle, S. (2017). *The Nordic models in political science: Challenged, but still viable?* Fagbokforlaget. https://samfunnsforskning.brage.unit.no/samfunnsforskning-xmlui/bitstream/handle/11250/2466194/The%20nordic%20welfare%20state_2.pdf?sequence=4&isAllowed=y

RMP toimetus. (2007, detsember 18). *Alates 01.01.2008 muutusid*. RMP.ee.

<https://rmp.geenius.ee/maksud/maksud-yldiselt/alates-01-01-2008-muutusid-2007-12-18/>

Robinson, J. A., & Acemoglu, D. (2012). *Why Nations Fail: The Origins of Power, Prosperity, and Poverty*.

https://ia601506.us.archive.org/27/items/WhyNationsFailTheOriginsODaronAcemoglu/Why-Nations-Fail_-The-Origins-o-Daron-Acemoglu.pdf

Royal Swedish Academy of Sciences. (2024). *THE PRIZE IN ECONOMIC SCIENCES 2024*.

<https://www.nobelprize.org/uploads/2024/10/popular-economicsciencesprize2024.pdf>

Sanandaji, N. (2015). *Scandinavian unexceptionalism: Culture, markets and the failure of third-way socialism*. Institute of Economic Affairs.

Sanandaji, T. (2012). POVERTY AND CAUSALITY. *Critical Review*, 24(1), 51–59.

<https://doi.org/10.1080/08913811.2012.684474>

Smith, A. (1776). *The Wealth of Nations*. <https://www.rrojasdatabank.info/Wealth-Nations.pdf>

Sņucins, I., & Kodoliņa-Miglāne, I. (2015). Reform of labour taxes in Latvia 2011-2013. *Financial Theory and Practice*, 39(4), 371–391. <https://doi.org/10.3326/fintp.39.4.2>

Sowell, T. (2015). *Basic economics: A common sense guide to the economy* (5. ed). Basic Books.

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Szarzec, K., Dombi, Á., & Matuszak, P. (2021). State-owned enterprises and economic growth:

Evidence from the post-Lehman period. *Economic Modelling*, 99, 105490.

<https://doi.org/10.1016/j.econmod.2021.03.009>

State Data Agency of Lithuania. (2025). *Oficialiosios statistikos portalas*. <https://osp.stat.gov.lt/en>

Statistics Denmark. (2025a). *General government, taxes—StatBank Denmark—Data and statistics*.

<https://www.statbank.dk/statbank5a/SelectVarVal/Define.asp?MainTable=OFF12&PLanguage=1&PXSIId=0&wsid=cftree>

Statistics Denmark. (2025b). *Statistics Denmark*. <https://www.dst.dk/en>

Statistics Finland. (2025a). *General government expenditure by function, annually by Sector, Transaction, Function, Year and Information*. PxWeb.

https://pxdata.stat.fi:443/PxWebPxWeb/pxweb/en/StatFin/StatFin__jmete/statfin_jmete_pxxt_12a6.px/

Statistics Finland. (2025b, jaanuar 24). *Statistics Finland*. <https://stat.fi/en>

Statistics Sweden. (2025). *Statistics Sweden*. Statistikmyndigheten SCB. <https://www.scb.se/en/>

Statistikaamet. (2025a). *RR01: RIIGIEELARVESSE LAEKUNUD MAKSUD*. Statistikaamet.

https://andmed.stat.ee:443/pxweb/et/stat/stat__majandus__rahandus__valitsemissektori-rahandus__maksud/RR01.px/

Statistikaamet. (2025b). *RR056: VALITSEMISSEKTORI KULUD VALITSEMISFUNKTSIOONI JA SEKTORI JÄRGI (KONSOLIDEERITUD)*. PxWeb.

https://andmed.stat.ee:443/pxweb/et/stat/stat__majandus__rahandus__valitsemissektori-rahandus__valitsemissektori-tulud-kulud/RR056.px/

Statistikaamet. (2025c). *Statistikaamet*. <https://stat.ee/et>

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Steele, G. R. (2001). *Keynes and Hayek: The money economy*. Routledge.

Suomen Pankki. (2025, jaanuar 28). *Bank of Finland*. Bank of Finland.
<https://www.suomenpankki.fi/en/>

Sveriges Riksbank. (2025). *Sveriges Riksbank*. <https://www.riksbank.se/en-gb/>

Zhang, C. (2019). *How Much Do State-Owned Enterprises Contribute to China's GDP and Employment?* World Bank, Washington, DC. <https://doi.org/10.1596/32306>

The Baltic Course. (2009, jaanuar 1). *Personal income tax in Latvia reduced to 23%*. The Baltic Course | Baltic States news & analytics. <https://www.baltic-course.com/eng/legislation/://baltic-course.com/eng/legislation/?doc=8413>

The Economist. (2013, jaanuar 31). The secret of their success. *The Economist*.
<https://www.economist.com/special-report/2013/01/31/the-secret-of-their-success>

The Heritage Foundation. (2023, oktoober). *Index of Economic Freedom: All Country Scores* | *The Heritage Foundation*. Index of Economic Freedom | The Heritage Foundation.
<https://www.heritage.org/index>

Tutor2u Limited. (2024, oktoober 5). *Differences between free-market, mixed and centrally-planned economic systems*. <https://www.tutor2u.net/economics/reference/differences-between-free-market-mixed-and-centrally-planned-economic-systems>

UNU-WIDER. (2025). *Tax revenues as a share of GDP*. Our World in Data.
<https://ourworldindata.org/grapher/tax-revenues-as-a-share-of-gdp-unu-wider>

Wapshott, N. (with Internet Archive). (2011). *Keynes Hayek: The clash that defined modern economics*. New York : W.W. Norton & Co.
<http://archive.org/details/keyneshayekclash0000waps>

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

Wolf, C. (2015). *Growth Versus Equality: Striking the Right Balance*.

<https://www.rand.org/pubs/commentary/2015/01/growth-versus-equality-striking-the-right-balance.html>

World Bank Group. (2024a). *The Changing Wealth of Nations 2024: Revisiting the Measurement of Comprehensive Wealth* [Text/HTML]. World Bank.

<https://documents.worldbank.org/en/publication/documents-reports/documentdetail/099100824155021548/P17844617dfe6e0241ad25120b1320904c2>

World Bank Group. (2024b, november 7). *GDP per capita (current US\$) | Data*.

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.CD>

World Bank Group. (2025a). *Gini Coefficient by Country 2024*.

<https://worldpopulationreview.com/country-rankings/gini-coefficient-by-country>

World Bank Group. (2025b). *World Bank Open Data*. World Bank Open Data.

<https://data.worldbank.org>

World Data. (2025a). *Debts an budget deficits in Denmark*. Worlddata.Info.

<https://www.worlddata.info/europe/denmark/debt.php>

World Data. (2025b). *Debts an budget deficits in Estonia*. Worlddata.Info.

<https://www.worlddata.info/europe/estonia/debt.php>

World Data. (2025c). *Debts an budget deficits in Finland*. Worlddata.Info.

<https://www.worlddata.info/europe/finland/debt.php>

World Data. (2025d). *Debts an budget deficits in Lithuania*. Worlddata.Info.

<https://www.worlddata.info/europe/lithuania/debt.php>

World Happiness Report. (2020, märts 20). *The Nordic Exceptionalism: What Explains Why the Nordic Countries Are Constantly Among the Happiest in the World*.

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

<https://worldhappiness.report/ed/2020/the-nordic-exceptionalism-what-explains-why-the-nordic-countries-are-constantly-among-the-happiest-in-the-world/>

World Wide Tax. (2025a). *Denmark tax News 2025, Denmark Income Tax, Denmark Tax Rates.*

<https://www.worldwide-tax.com/denmark/denmark-tax-news.asp>

World Wide Tax. (2025b). *Finland tax News 2025, Finland Income Tax, Finland Tax Rates.*

<https://www.worldwide-tax.com/finland/finland-tax-news.asp>

World Wide Tax. (2025c). *Latvia tax News 2023, Latvia Income Tax, Latvia Tax Rates, Latvia*

Economy, Latvia Business for enterpenures. https://www.worldwide-tax.com/latvia/latvia-tax-news.asp?utm_source=chatgpt.com

World Wide Tax. (2025d). *Sweden tax News, Sweden Income Tax, Sweden Tax*

Rates, Economy, Business for enterpenures 2021. <https://www.worldwide-tax.com/sweden/sweden-tax-news.asp>

Worldometer. (2025). *GDP per Capita—Worldometer.* [https://www.worldometers.info/gdp/gdp-](https://www.worldometers.info/gdp/gdp-per-capita/)

[per-capita/](https://www.worldometers.info/gdp/gdp-per-capita/)

Summary

THE IMPACT OF NATIONAL POLICIES ON THE GROWTH OF NATIONAL WEALTH: THE CASE OF SCANDINAVIAN AND BALTIC COUNTRIES

Maksim-Aleksandr Roden

The study examined how different national policies influence the growth of national wealth, focusing on the economic policies of Scandinavian (Denmark, Sweden, Finland) and Baltic (Estonia, Latvia, Lithuania) countries during the period 2007–2019. The aim of the research was to determine which economic policy decisions promote or hinder the growth of national wealth and what role the state plays in this process.

The theoretical framework of the thesis was based on classical and modern economic theories regarding the distribution and growth of wealth. The study addressed the relationship between wealth distribution and economic growth through various economic perspectives, highlighting that equality and growth are not mutually exclusive, and emphasized the importance of endogenous factors and institutions in the growth of national wealth. The thesis compared the tax policies, public revenues, the role of state-owned enterprises, and the nature of fiscal policy in different countries using the Most Similar System Design (MSSD) methodology. GDP per capita was used as the main indicator of national wealth.

The analysis showed that Scandinavian countries have significantly higher tax burdens and public revenue as a share of GDP compared to the Baltic countries, indicating greater state intervention. However, a higher tax burden did not automatically lead to lower wealth growth. The Baltic countries, particularly Lithuania, exhibited faster GDP per capita growth during the observation period. Nevertheless, due to similarities between the behavior of Scandinavian and Baltic countries—such as tax collection practices, tax rate regulation trends, and public expenditure patterns—no clear divide emerged between two distinct sets of policies or ideological doctrines. According to the author, the faster growth in the Baltic countries is likely the result of convergence, driven by their lower initial wealth levels and integration with wealthier economies. The author argues that the main factor positively influencing wealth growth is the previously established economic environment, which is based on active participation in the economic space

RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE

of wealthier nations and a pursuit of freer economic relations. Despite the stagnation observed in the Nordic countries, the Baltic states maintain stable and rapid economic growth.

The author also concludes that stimulating wealth growth in the Nordic countries cannot be effectively achieved through economic policies alone; sustainable growth in these countries requires systemic change. Based on the findings, the author suggests that future research on wealth growth should focus primarily on institutions and the decisions and behaviors that shape them, including an analysis of how state regulation and intervention affect institutions. Economic policy should be viewed not merely as a function of the state mechanism, but as a tool that creates the state mechanism itself.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Maksim-Aleksandr Roden

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose
RIIKLIKE POLIITIKATE MÕJU RAHVUSLIKU RIKKUSE KASVULE
SKANDINAAVIA JA BALTI RIIKIDE NÄITEL

mille juhendaja on Eve Parts

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi
DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Maksim-Aleksandr Roden

13.05.2025